

Hrdelní pře

/1/

Temná chrámová zeď měla i teď, ve dne, v sobě mystickou tajemnost, drtila osamělého, náhodného Poutníka po pražských pamětihodnostech svou mohutností a goticky čistou přísností, podobala se stříšce sepnutých prstů i dlaní, v jejichž stínu se chvělo cosi neskutečně pomíjivého, jakési bludičky, drobounké zářivé body s mlžným oparem, které se vznášely a tančily v šeravé dálce u oltáře.

A ještě něco zvláštního náš náhodný Poutník v oné prázdné chrámové lodi zaznamenal. Hlas! Přicházel odněkud z temné hloubky chrámu, tlumený, halovaný, spíš tajemně šeptal, než přednášel:

„...a na hlavním oltáři se blyštil velký trojhran svíčkových plamenů. K. by nebyl mohl povědět najisto, zda tyto svíce viděl už předtím. Snad byly právě zažehnuty...”

Poutník se vydal tiše šerosvitnou lodí hledat onen tajemný hlas. Tápal kuzelem nesmělého světla do jejich temných zákoutí, objevoval v nich s úlekem bizardní, trpné postavy svatých, kteří víc symbolizovali Smrt, Stesk a Žalost než Život, ohledával světlem její staré obrazy.

A znovu ho slyšel:

„...Když se K. náhodou otočil, uviděl, jak neda-leko za ním rovněž hoří vysoká tlustá svíce připev-něná u sloupu. Jakkoli krásné to bylo, na osvětlení oltářních obrazů, jež visely ponejvíce v tem-notách postranních oltářů, to ani zdaleka nepo-stačovalo, naopak to přimnožovalo tmu...”

Chrám se zdál být docela opuštěný a prázdný - o to tajemnější byl hlas, který jím Poutníka provázel. Možná že patřil knězi či kostelníkovi, bůhví,

Poutník jej neobjevil. Jak říká Franz Kafka, kostelníci jsou plížilové z povolání, člověk je nepostřehne.

„...K. došel k blízké poboční kapliče, vystoupil po několika stupních až k mramorovému pažení, a naklání se přes ně, svítil si svítilnou na oltářní obraz. Rušivě se před ním vznášelo věčné světlo. První, co K. uviděl a zčásti uhodl, byl velký obrněný rytíř, který byl zpodoběn hned na kraji obrazu. Opíral se o svůj meč, který vetkl do holé půdy před sebou - tu a tam z ní pučelo jen několik stébel trávy...”

Konečně našel Poutník místo, odkud vycházel onen hlas. Objevil mohutnou svíci v popředí u sloupu a pod ní toho, jehož hlas právě o ní před chvílí vyprávěl. Byl to Herec ve staromódních, přísně upjatých černých šatech, který tu četl z jakési knihy:

„... K., jenž už dlouho neviděl žádné obrazy, díval se na rytíře delší dobu, ačkoliv pořád musil pomžikávat očima, ježto nesnášel zelené světlo svítilny. Když pak pustil světlo na ostatní části obrazu, uviděl pohřbívání Krista Pána...”

Herec nebyl sám. Vedle něho stála mladá žena v poněkud extravagantním, výstředně secesním kostýmu a distingovaný starší pán s prošedivělými skráněmi.

Byla to redaktorka televize Dagmar Neblechová a její host univerzitní profesor Holý. Teď se ho Neblechová tlumeně, s úctou k prostředí, ve kterém byli, zeptala:

„Co tomu říkáte, pane profesore?”

A Holý jí stejně tlumeně odpověděl:

„Ano, jsme ve velechrámu, který tak sugestivně popisuje ve svém klíčovém, geniálním díle spisovatel Franz Kafka. Já jsem totiž na rozdíl od jiných literárních vědců přesvědčen, že oním Kafkovým velechrámem není Svatý Vít na Hradě, ale právě tento chrám, v němž nyní jsme, chrám Týnský.”

„Máte pro toto své tvrzení nějaké pádné důvody?”

„Samozřejmě. Franz Kafka se narodil roku 1883 právě tady, na Staroměstském náměstí. Jeho otec tu měl obchod s textilním zbožím, bydleli v domě, který přímo sousedil s Týnským chrámem. A co víc: pokoj, ve kterém prožíval Franz Kafka své dětství a mládí, měl jediné okno s podivným, jedinečným výhledem. Bylo totiž probouráno stěnou domu přímo sem do chrámové lodi. A tak Franz Kafka ve dne - i za noci, když se probouzel - se díval tím oknem do hlubin a tajemného šera tohoto krásného gotického kostela.”

„Možná právě proto je v jeho díle tolik zvláštních snových představ a situací,” řekla zaujatě Neblechová, „všelijakých tajemných, zašifrovaných podtextů, mystiky?”

Holý se s chladnou převahou usmál:

„Mýlíte se. Jeho dílo je sice velmi zvláštní, ale není to jen horečnatý sen nemocného člověka. Je velmi reálné, dokonce tak reálné a dnešní, až mrazí. Poslechněte si, jak třeba začíná jeho Proces...”

Herec zdvihl knížku a začal opět číst:

„Patrně učinil někdo na Josefa K. křivé udání, neboť aniž by se dopustil něčeho zlého, byl jednou ráno zatčen...”

Profesor Holý ho přerušil pokynem ruky, komentoval text:

„Ano, takhle věčně otevírá Kafka svůj román. A jeho Josef K. o tomto svém zatčení o pár stránek dál před vyšetřujícím soudcem vypovídá...”

Herec otočil pár listů a četl:

„Byl jsem ráno přepaden v posteli, snad lidé, kteří mě přepadli - podle toho, co řekl vyšetřující soudce, to není vyloučeno - měli příkázáno, aby zatkli nějakého malíře pokojů, který je navlas tak nevinen jako já, ale vybrali si mne. Vedlejší pokoj byl obsazen dvěma hrubými hlídači. Kdybych byl nebezpečný lupič, nemohla se učinit lepší opatření. Ti hlídači byli demoralizovaná chátka, nazvaní se toho, až

mi brněly uši, dávali mi po lopatě, abych je podplatil, chtěli ze mne předstíráním vylákat prádlo a šatstvo, chtěli na mně peníze... To, co mě potkalo, je ovšem jen jednotlivý případ, a není zvlášť závažný, protože já sám si jej nijak zvlášť nepřipouštím, ale je to věc příznačná pro zřízení, jak se chová proti mnohým. Za ty zde stojím, nikoli sám za sebe!"

Neblechová se vzrušeným patosem na tento Kafkův text zareagovala:

„Máte pravdu, pane profesore. To není sen, to je geniální vize toho, co jsme prožívali my všichni. Vždyť i mezi námi jsou dosud Josefově K. Přímou tady s námi je jeden z nich."

Otočila se a v té chvíli ho náš náhodný Poutník spatřil.

V jedné postranní lodi před bočním oltářem objevil siluetu jakési klečící postavy. Neblechová se k ní blížila, říkala přitom s patetickým dojetím:

„...zubožený, zestárlý, zmučený. Co na tom, že je to kněz, respektujme jeho víru. Je to především Člověk, který tu před oltářem děkuje nejenom Bohu, ale i nám lidem, kteří jsme neztratili ještě svoji lidskou tvář, že vyvázl živ ..."

Došla k němu, oslovila ho:

„Zažil jste takovou situaci, jakou popisuje Franz Kafka, pane faráři?"

Muž u oltáře se pomalu otočil. Byl to velmi starý člověk s mírnou, laskavou tváří, poznamenanou jeho kněžským povoláním i jakýmsi vnitřním utrpením. Nevstal, zůstal klečet, jen k ní obrátil své kamenné, neživé oči a tiše řekl:

„Ano..."

„Zač vás vlastně zatkli?"

„Nevím."

„A zač vás odsoudili?"

„Nevím. Nic mi nedokázali. Neměl jsem s tou hrůzou v Plánici nic společného... Bůh je mým svědkem, že nevím."

„Na jak dlouho vás tehdy bez důkazů odsoudili?"

„Na doživotí!"

„A nechali vás tam?"

„Patnáct let."

*

Neblechová se s prudkým hněvem obrátila k profesoru Holému a k Herci:

„Slyšíte, lidé? Patnáct let drželi tohoto starého, nevinného muže v československých věznicích!"

Vrátila se očima k faráři:

„A ještě jednu věc nám řekněte, náš dnešní Josefe K., jak se jmenovali vaši dva hlídači, kteří si pro vás tenkrát přišli?"

„Zeman a Žitný."

„A váš pozdější vyšetřovatel?"

„Plukovník Kalina."

„Děkuji vám," odešla zpět k Holému a k Herci: „Ne, Franz Kafka není opravdu mystifikace a sen, pane profesore. Franz Kafka se stal v našem zřízení bohužel krutou realitou."

Profesor Holý ji doplnil:

„Pochopila jste. Proto jeho právnicky geniální rozbor Legendy o dveřníku u brány Zákona a o muži, který chtěl vejít, končí jasně slovy..."

Herec rozevřel naposledy pod chrámovou svíci svou knihu a přečetl závěr:

„...Ne, řekl duchovní, není třeba, abychom pokládali všechno za pravdivé, jen je třeba, abychom to pokládali za nutné. Neradostné mínění, řekl K., *Lež se nastoluje jako světový řád...*"

Byl pozdní večer, ale okna ministerstva vnitra ještě svítila. Plukovník Kalina a major Žitný sledovali toto zvláštní setkání Poutníka s Franzem Kafkou a jeho dnešními vykladači v Kalinově kanceláři na obrazovce televizoru.

Po posledních Hercových slovech se Žitný zeptal:

„Zavřít?“

Kalina se slabě usmál:

„Televizor? Ten ano.“

Žitný přistoupil k televizoru a vypnul ho:

„Pěkné svinstvo!“

Kalina vstal, nalil si u vodovodu do skleničky vodu, zapil jakýsi prášek:

„Jakže se jmenuje tenhle nový kulturně historický pořad paní Neblechové?“

Žitný se ironicky usklíbl:

„Co tomu říkáte, pane profesore?“

Kalina se vrátil ke svému stolu, začal si skládat věci do zásuvek:

„Nu, jak jsme viděli a slyšeli, budou toho asi teď říkat za pomoci literatury hodně. Máme se na co těšit.“

Žitný přecházel dlouhými kroky po kanceláři, přemýšlel, spíš než ke Kalinovi mluvil sám k sobě a dělal si své závěry:

„Postupují přesně podle směrnic pražského rezidenta akce White Lines Perryho Steina. Za prvé: proniknout do hlavních sdělovacích prostředků. To se Neblechové podařilo, je v televizi. Za druhé: neútočit na stranu a socialismus, zaměřit se na jejich minulé chyby a omyly, na to, co v nich bylo, podle jejich názoru, protihumánního, nedemokratického a zruďného - prostě na diktaturu proletariátu - to jsme my a milice. S tím dnes tímto pořadem začali. A za třetí: rozbít naše spojení se Sovětským svazem. Jenomže až zbaví stranu těchto tří mocenských opor, zničí i ji.“

Kalina připustil:

„Chytré!“

Žitný podrážděně pokračoval ve svých úvahách:

„A nahoře k tomu mlčí, nic nepodnikají, jako by se jich to netýkalo, svazují nám ruce.“

Kalina byl stále klidný, nevzrušený. Uklidil si stůl, zamykal jeho zásuvky a trezor. Spíš konstatoval, než poznamenal:

„Už jsem na to dvakrát ve svodkách upozorňoval ministra. Zdálo se mu, že je mé varování přehnané. Tenhle televizní pořad ho snad přesvědčí. Vždyť je to útok i na něho.“

„Nám dvěma je to jasné,“ řekl Žitný, „ale co chudák Honza Zeman? Pro něj to bude asi šok. Vydrží?“

Kalina se měkce usmál:

„Vydrží. Znáám ho už od třiačtyřicátého. Je to poctivý kluk z fabriky, komunista, křemen.“

„Teď budou pukat i křemeny, Vašku.“

Kalina si oblékl kabát, nasadil si klobouk:

„Ale Zeman vydrží. Tomu já věřím jako sobě.“

Vzal si aktovku a šel ke dveřím. Teprve teď si Žitný uvědomil, že Kalina už odchází.

Zeptal se:

„Kam jdeš? Už domů?“

Kalina však zavrtěl hlavou:

„Ne. Do televize. Popovídat si s paní Neblechovou o demokracii!“

Televizní klub na Smetanově nábřeží byl místem velmi příjemným k posezení. Tmavé leštěné dřevo na obložení stěn i na mezistěnách, členících celý prostor do intimních koutů, bylo útulné a teplé, tlumilo hovor i hluk a dávalo odpočinout nervům, vybičováním shonem v redakcích i ve studiích. Širokými okny, tvořícími vlastně jednu stranu, bylo vidět přes terasu, nábřeží a Novotného lávku na Vltavu, Karlův most se starými lucernami a sochami svatých a na majestátní siluetu Hradčan s věžemi Svatého Víta. Proto sem redaktori, dramaturgové, režiséři, spisovatelé, herci a vůbec

všichni lidi od kumštu tak rádi chodili, odpočívali mlčky nebo se bavili, diskutovali nad scénáři i o politice, pili své kávy, koňaky a vína a sledovali přitom večerní televizní program, který' běžel ve všech koutech a úhlech na celé řadě televizorů.

Kalina, když sem toho večera vstoupil, se přece jen cítil nesvůj v této uzavřené společnosti i v tomto exkluzivním prostředí. Stál opodál ve svém starém svrchníku, s kloboukem v ruce, nikdo si ho nevšiml, nikdo mu nenabídl židli ani ruku, ani se ho nikdo z číšníků nezeptal na přání.

Konečně ji spatřil. Seděla mezi ostatními u barového pultu, cigaretu v ruce, před sebou sklenku s vínem, a živě diskutovala s jakýmsi chlapíkem v džínsech a bílém roláku.

Kalina k ní přistoupil blíž a tiše ji oslovil:

„Dobrý večer, paní redaktorko!“

Ani se k němu neotočila, jak byla zaujata svou debatou, už podle skromnosti, s jakou ji Kalina pozdravil, ho ohodnotila: je to buď nějaký divák, nebo přispěvatel, nebo zaměstnanec nižší kategorie, který' přišel prosit o přímluvu, prostě všední nepříjemnost, nuda! Jen tak přes rameno, aby mu naznačila, že se s ním nehodlá bavit, hodila mu své studené: „Dobrý večer!“ A už si ho nevšimla.

Kalina se však nehodlal dát odbýt:

„Já nevím, jestli se na mne ještě pamatujete. Setkali jsme se spolu loni v poetické vinárně za dost zvláštních okolností.“

Neblechovou ten chlap otravoval. Snažila se ho zbavit jako obtížného hmyzu:

„Ne. Neznám vás. Chcete ode mne něco?“

Kalina s klidnou rozhodností řekl:

„Ano. Chci!“

Neblechová se dál bavila se svým společníkem, jen tak na půl úst se zeptala:

„A co?“

„Před chvílí jste o mně cosi vysílala.“

Teprve teď to Neblechové došlo, prudce, zvědavě se k němu otočila, vyhrkla:

„Kdo jste?“

Kalina jí ukázal svůj služební průkaz:

„Plukovník Kalina ze Státní bezpečnosti.“

To jí vyrazilo dech. Chvíli na něj zděšeně koukala, pak hystericky zaječela:

„Přišel jste mě zatknout?“

Její výkřik rázem utišil společnost kolem barového pultu i u stolků. Všichni zmlkli, otočili se k nim a s napjatým zájmem se dívali na ty dva. I společník Neblechové se teď prudce obrátil a Kalina v něm poznal básníka Daneše. Kalina se na Neblechovou klidně usmál, ani nezvýšil hlas, když řekl:

„Ne. Čeho se ještě bojíte, když jste se veřejně nebála říkat to, co jste dnes vysílala?“

Neblechová se pořád ještě nevzpamatovala z toho leknutí, rozčileně se zadýchávala:

„Tak co tady chcete? Vyhržovat mi? Strašit?“

Kalina byl pořád klidný a nereagoval na její hysterické invektivy:

„Přišel jsem vám něco nabídnout.“

Neblechová konečně pochopila, že jí nehrozí bezprostřední nebezpečí, začala ho tedy ironizovat:

„Co? Stabilní výjezdni doložku na Západ, když budu o těch věcech mlčet? Dobře placené místo konfidenta? Nebo snad přímo peníze?“

Kalina však pevně řekl:

„Ne. Svědectví!“

„O čem?“

„O pravdě. Hledáte přece pravdu, ne?“

„Jakou pravdu?“

„O padesátých letech. Dejte mi slovo a já ji ledem řeknu.“

Tohle nečekala. Najednou byla bezradná, zmatená:

„To byste měl odvahu vystoupit?“

„Ano. Měll!"

Neblechové se trásly prsty s cigaretou, nevěděla kam s očima, uhýbala:

„To ovšem nebude tak lehké."

„Proč?"

„Je to příliš závažné... zásadní... to, co mi nabí- zíte... Je to nad mou kompetenci!"

Kalina se tiše, neútočně zeptal:

„A kdo vám dal kompetenci k tomu dnešnímu pořadu?"

Neblechová byla u zdi, mlčela, Kalina pokračo- val:

„Podívejte se: dala jste dnes na obrazovce slovo faráři z Plánice a profesoru Holému. Ted chci slo- vo já. Jste pro demokracii, dobrá, já taky. Ale ta de- mocracie snad platí pro všechny."

Zimničně drmolila:

„Musím to projednat s vedením redakce."

Kalina s pevnou rozhodností řekl:

„Dobře, projednejte! Zítřa na shledanou!"

Neblechová byla úplně zděšená:

„Počkejte, jak to? Už zítřa?"

„Ano, zítřa večer přijdu a v televizních novinách nebo po nich budu v rozhovoru s vámi reagovat na to, co jste dnes lidem řekla. Odpovím vám otevře- ně a pravdivě na všechny vaše otázky. Platí?"

A jí nezbyvalo nic jiného, než aby řekla:

„Platí."

Kalina se spokojeně usmál a pozdravil:

„Dobrou noc."

A odešel stejně tiše, nenápadně a skromně, ja- ko přišel.

Pavel Daneš vedle Neblechové hvízdil:

„No nazdar, to je pěkněj průšvih, Dášo. Co teď uděláš?"

A Neblechová, která se už mezitím zas vzpama- tovala, rezolutně prohlásila:

„Zavolám ministra vnitra!"

To bláznivé, hysterické jaro snad nemělo mít konce. Převalovalo se a vzpínalo jako mladý, divo- ký kuň, bilo kolem sebe nesmyslně kopyty, zraňo- valo nevinné a chvílemi už i krutě zabíjelo, vozilo na svém hřbetě viníky a blázny, rozveselovalo a opájelo jako burčák nezkušené i naplňovalo úz- kostí hospodáře a ty, kteří měli rozum a uměli si představit, jak taková divoká jízda může skončit.

Major Zeman neměl příliš mnoho času se tím ja- rem zabývat a nekonečné hodiny někde na mítin- ku nebo v kavárně diskutovat o jeho kladech či zá- porech, uvažovat o jeho důsledcích. S uvolněním některých norem, kterými se až dosud řídila celá společnost, vzrostla i kriminalita, a tak měla praž- ská kriminálka ve dne v noci plné ruce práce. Ani televizní pořad redaktorky Neblechové ho příliš ne- vzrušil. Věděl, že nejen plukovník Kalina a Žitný, ale i ministr vnitra a vedení strany jsou informo- váni o tom, že Neblechová a Holý jsou agenty di- verzní akce White Lines. Předpokládal tedy, že onen pořad pustili i v televizi jen proto, aby tito dva nepřátelé odkryli karty a aby se mohlo proti nim rázně zasáhnout. Ani své ženě nesměl samozřejmě nic říct, i když viděl, jak byla tím večerním televiz- ním vysíláním šokována.

Jen jí řekl: „Žádný strach, děvenko, všechno bu- de v pořádku!"

A musel se usmívat, když druhý den cestou do práce pozoroval, jak lidé před ním uhýbají očima a nevědí najednou, zda ho mají pozdravit či ne.

„Jen počkejte, holentkové," říkal si v duchu, „teď už je určitě Kalina v akci a vy večer či zítřa budete zpívat jinou!"

Vstoupil tedy do své kanceláře plný dobré nálady a jitřního optimismu. Zahlaholil na svého pomocní- ka nadporučíka Stejskala, který už tu na něho čekal:

„Ahoj, Mirku. Díval ses včera na televizi?“

Stejskal tiše připustil: „Díval.“

Zeman se svlékal, dával si klobouk a plášť do skříně.

„A cos tomu říkal? To jsou parchanti, co? Chudák Blanka z toho pak nemohla celou noc rozčilením spát, když zase viděla na obrazovce plánického faráře. Ale on s nimi Kalina zatočí, spolehni se. Taková sprostá provokačka. Ta Neblechová určitě od dnešního rána už v televizi není.“

Stejskal jen nevýrazně hlesl:

„Já nevím, Honzo!“

A usilovně se hrabal dál v kupě vyšetřovacích spisů, které vytahoval ze šuplat Zemanova stolu. Zemanovi to najednou došlo, zarazil se, přestal se usmívat a ostře se zeptal:

„Počkej... co vlastně děláš za mým stolem?“

Stejskal mlčel, pokračoval ve své práci. Zeman se na něj rozčileně rozkřikl:

„Kdo ti dal právo hrabat se v mých věcech? Kdes vzal klíč?“

„U služby!“

„A proč? Co to má znamenat?“

Stejskal před něj místo odpovědi přisunul jakousi úřední obálku:

„Přišlo ti dnes ráno tohle.“

„Co je to?“

„Předvolání k rehabilitačnímu soudu. Máš tam vypovídat jako svědek ve věci Plánice.“

Zeman se musel zasmát té nehoráznosti.

„No, to už je trochu moc...“ náhle znovu zvažněl ukázal na haldu svých rozpracovaných vyšetřovacích protokolů před Stejskalem: „...A jakou to má souvislost s tímhle?“ Stejskal před ním uhnul očima, snažil se mu to s velkými rozpaky vysvětlit:

„V noci po tom pořadu... mě volal náčelník správy... Dal mi rozkaz... pochop to, Honzo... rozkaz...“

„Jaký?“

Ze Stejskala se vylamovala slova těžce jako kameny:

„Abych od dnešního rána... prozatímně... převzal... tvoji funkci...“

A bylo to venku. Zeman vybuchl:

„Cože? Proč?“

„... protože ty nastupuješ dovolenou...“

„O žádnou jsem nežádal.“

„... mimořádnou dovolenou do vyřešení toho plánického skandálu. Uvědom si, co bude kolem toho řevu, všelijakých nechutností... v novinách, v rozhlase, v televizi. Nechtějí prostě, aby z toho něco padlo i na úřad... co by poškodilo dobrý jméno pražský kriminálky...“

Zeman cítil v hrdle svíravou lítost, ale víc nad Stejskalem než nad tím, co se stalo:

„Tak je to tedy? A tys mi ani nezavolal, Mirku. Nezeptal ses? Tys to vzal?“

Stejskal už měl taky nervy na krajíčku. Byli příliš dlouho přátelé, příliš dlouho vedle sebe pracovali a žili, znali se do nejmenších rodinných i osobních intimít, než aby tahle chvílka byla pro něho lehká. I on teď podrážděně, v zoufalé touze ospravedlnit se ne už jen jemu, ale i sám sobě, vyletěl:

„A co jsem měl dělat, řekni mi? Měl jsem tu funkci nechat nějakými hajzlovi? Aby sem přišel někdo cizí do teplého, k hotovému, k tomu, co jsme tu za ta léta vydřeli? U mě máš aspoň jednu záruku, Honzo: jakmile si vyřešíš své věci, a já věřím, že si je vyřešíš, vstanu a pustím tě bez řečí nazpátek k tomuhle stolu...“

Zeman však, jako by ho neslyšel, opakoval:

„Tak tys to vzal, Mirku?“

Stejskal byl rozčilen, cítil ta slova jako velikou křivdu:

„Já jsem tě přece loni varoval. Říkal jsem ti, nepleť se do politiky, drž se svého kriminalistického řemesla. Ale tys byl jako beran, vzpomeň si... A teď to máš...“

„Tys to vzal?“ řekl ještě jednou Zeman. „Tak do-
bře. Sbohem!“

Otočil se, šel ke skříni, vzal si zpět svůj kabát
a klobouk a začal se oblékat.

Stejskal šel za ním, prosil ho:

„Počkej, poradíme se... Třeba najdem nějaký ře-
šení, abys tu mohl dělat dál, zatím aspoň jako dru-
hej... Měj rozum Honzo, neukvapuj se... Musíme
spolu sepsat předávací protokol... Kam chceš jít?“

Zeman ostře, rezolutně řekl:

„Ke Kalinovi! Na ministerstvo!“

Podíval se na hodinky a se studenou ironií dodal:

„Myslím, že přesně tak za hodinu poletíš na mi-
mořádnou dovolenou ty i náčelník správy!“

Zeman šel dlouhou chodbou „kachlíkárny“, je-
jíž jednu stranu tvoří řada velkých oken, otevírají-
cích se nad letenský tunel. Šel klidně a sebejistě,
i když měl plnou hlavu toho, co před chvílí zažil.

Zdravil lidi, které na ministerstvu potkával, a ve
svém zamyšlení ani nepostřehl, že mnozí z nich mu
odpovídali buď úkosem, nebo vůbec ne, že mnozí
najednou, jakmile ho viděli, se svými spisy někam
spěchali či přibouchli dveře své kanceláře a nevy-
šli, jakmile zjistili, že jde kolem.

Jeden člověk však setkání s ním neušel.
Nepostřehl ho, protože se v kanceláři s kýmsi lou-
čil otočen zády k východu a vpadl do chodby přes-
ně ve chvíli, kdy Zeman procházel. Byl to prokurá-
tor Strejček, Zeman ho dobře znal, proto ho
srdečně pozdravil:

„Buď zdrav, prokurátorskej. Co ty tady?“

Prokurátor Strejček byl plný rozpaků nad tím
nečekaným setkáním, nevěděl najednou, kam
s očima:

„Potřeboval jsem nějaký vyšetřovací spis od vás
z archivu.“

Zeman se mechanicky zeptal:

„A dali ti ho?“

Prokurátor nervózně přikývl: „Dali.“ A vyhrkl, ja-
ko by se omlouval: „Já teď dělám u rehabilitačních
soudů, Honzo.“

Zeman to přijal s věcným klidem:

„Prima. Tak to se asi brzy setkáme.“

Prokurátor připustil:

„Jo. Asi.“ A honem se zeptal: „A co ty? Máš ně-
jaké problémy?“

Zeman se zastavil u jedněch dveří na konci
chodby:

„Já? Ani ne. Jen nějaké malé služební patálie.
Jdu kvůli tomu za tátou!“

„Za kým?“ Prokurátor nikdy přece neslyšel, že
by měl Zeman na ministerstvu otce.

Zeman se slabě usmál, vysvětlil mu:

„To já mu jen tak říkám. Za Vaškem Kalinou.“

Stiskl kliku a vešel do Kalinovy kanceláře.

Tu místnost důvěrně znal, býval v ní často, když
se potřeboval s Kalinou o něčem poradit, nebo když
dostával od něho nějaký úkol. Bylo mu v ní vždycky
dobře, dýchal z ní Kalinův smysl pro řád i starý
bolševický moudrý vztah k lidem a jejich slabos-
tem. Postavil se v jejich dveřích po starém zvyku
do pozoru a rázně - i když s trochou smíchu v hla-
se, protože věděl, že u Kaliny to není nutné - se
hlásil:

„Soudruhu náčelníku...“

Slova mu však zmrzla na rtech.

Kolem něho totiž vířila chumelenice papírů, ne-
skutečná, bizardní, jako všechn ten zmatený ne-
pořádek, který byl v této vždycky tak důstojně umě-
řené a uklizené kanceláři.

Okna byla otevřena, jako by se tu větralo po mrt-
vém, a průvan, který vznikl mezi nimi a dveřmi, ji-
miž Zeman vešel, zdvihl listy ze spisů, které se tu

všude válely po stole, po zemi, ve vytahaných zá-
suvkách skříní a stolů.

Zeman honem přibouchl za sebou dveře, při-
klekl a začal sbírat listy spisů, které průvan po ze-
mi rozházel.

Náhle spatřil mezi těmi papíry jakési nohy, kte-
ré sem k němu neslyšně přišly. Zdvihl prudce oči
od země. Nad ním stál major Žitný. Zeman rozčile-
ně vyhrkl:

„Co je s Kalinou?“

Žitnému se nepohnul ve tváři ani sval:

„Už tu není.“

Zeman se napřímil, vstal ze svého pokleku:

„A kde je?“

„Nevím, snad doma.“

„Proč?“

Žitný ironicky stáhl své úzké rty:

„Protože ho dnes ministr na hodinu vyhodil.“

„Zač proboha?“

„Za padesátá léta!“

Zeman nechtěl věřit svým uším:

„Cože, Vaška?“

Žitný jen pokrčil rameny:

„Ten mlejn se nevyhne asi nikomu. A jemu ješ-
tě pomohla ta redaktorka.“

„Nebilechová.“

„Ano. Neblechová. Stěžovala si včera večer tele-
fonem ministroví, že jí Kalina vyhrožoval. A ministr
to označil za partyzánštinu, nezákonnou akci, za
porušení všech služebních postupů. A pak už to šlo
rychle.“

Zemanovi se zdálo, že tápe jakousi neproniknu-
telnou, nepochopitelnou mlhou:

„Prokrista - já už asi ničemu nerozumím... To je
jako zlý sen...“

„Navštiv ho,“ řekl mu Žitný, „jestli máš odvalu. Měl
by právě teď vědět, že ještě někoho má a že není sám.“

„A ty?“

„Nebudu čekat, až se mnou udělají totéž. Balím.“

„Kam jdeš?“

Žitný se tajemně usmál:

„Co já vím? Někam, kde mne bude víc třeba!“

Najednou položil zjihle Zemanovi ruku kolem ra-
men, přitáhl ho k sobě.

„Znáš Halase, Honzo?“

Aniž by čekal na odpověď, řekl mu bez patosu,
ale s vášnivou vírou:

*Jen žádný strach, jen žádný strach,
takovou fugu nezahrál sám Sebastian Bach,
jakou my zahrajem...*

Venku byl krásný jarní den, ve kterém se chtělo
lidem usmívat a plnými doušky dýchat prosluně-
ný, zelení provoněný vzduch, který byl kupodivu
silnější než pach výfukových plynů. Zeman to však
nevnímal. Vyšel z ministerstva rozechvělý a bolest-
ně dotčený Kalinovým tragickým osudem. Na chod-
níku před vchodem potkal znovu prokurátora
Strejčka. Nebyl zrovna rád, teď na něho neměl už
náladu. Strejček nebyl špatný chlap, Zeman s ním
vždycky dobře vycházel. Byl však příliš úzkostlivý,
korektní, ochotný ve všem vyhovět, přimhouřit oči
nad leckterým lajdácky uzavřeným vyšetřovacím
spisem, až to Zemanovi vadilo. „Kdyby v něm byl
kousek chlapa,“ říkal si kolikrát, „kdyby se se
mnou porval, pohádal, byl protivný, přísný, házel
lidem špatně dělanou práci na hlavu, měl bych ho
radši.“ Jak se vůbec ten hubený, subtilní mladíček,
věčně zahloubaný v zákonících, spíš vědec než
právník, mohl stát prokurátorem, nechápal.

Strejček k němu přistoupil:

„Čekám tu na tebe.“

Zeman se ho dost nevlídně zeptal:

„Co chceš?“

„Mluvit s tebou!“

„Tak mluv!"

„Pojď se mnou támhle dozadu do letenského parku. Tahle budova má stovky oken. A za těmi okny je tisíc očí. Nemusejí nás spolu vidět."

Zeman se ironicky a trochu i s despektem ušklíbl:

„Bojíš se?"

„Bojím se jen," řekl mladý prokurátor, „že bych pak už třeba nemohl pomáhat takovým lidem, jako jsi ty."

Zeman to pořád ještě ironizoval:

„A v čem mi chceš pomáhat?"

Prokurátor místo odpovědi řekl:

„Víš, pro jaký spis jsem si u vás byl? Pro tenhle." Vytáhl z aktovky jakýsi tlustý fascikl a podával mu ho. Naléhal rozčileně:

„Podívej se. Jen se podívej!"

Zeman tedy spis namátkou otevřel v oddíle obrázkové dokumentace - a najednou strnul...

...hlavou mu začal překotně letět film. Film tak dávný, že jeho obraz byl vybledlý a žlutý jak stará fotografie, a přitom tak silný, že jeho zvláštní, neskutečně ticho přehlušilo svět kolem něho, hluk aut, hovor lidí, rachot vozů, šelestění tisíců podrážek o dlažbu a písek. Viděl znovu žárovky v plechových stínidlech, které vydávaly mdlé a unavené světlo, jaké po desítky let svítilo nad škamnami školáků. Osvětlovaly macbethovskou, nehybnou scénu. Při zdi leželi čtyři funkcionáři plánického národního výboru: Mutl, Toman, Babický a Včelák. Kolem nich krvavé skvrny na stěnách i na prošlapané, olejem napuštěné podlaze venkovské školy. A viděl, jak se ve dveřích tísní, strnulí jako sochy, živí: on sám, Žitný, Matys, Šandová, paní řídící, tři členové pátračky. Teď se objevila v přítmi mezi veřejemi jeho Blanka. Její obličej byl nehybný, neplakala, jen němě zírala ke stěně. Ne... ještě nevěřila. Šla kupředu - krok za krokem, jako by se

vznášela. U stěny se zastavila, pak nevěřicně, bez dechu se sklonila, přiklekla. Zvedla k sobě Mutlova tvář. Zeman viděl jen týl jeho bezvládné hlavy a Blančiny žhnoucí udivené oči. Nemohl ji ničím, ani slovem, ani pohybem, potěšit. Sám stěží zadržoval slzy bolesti a hněvu ...

...Vzpamatoval se, zaklapl fascikl s vyšetřovacím spisem a vrátil ho prokurátorovi. Kolem nich byl zas jen všední pražský den, dole pod strání rachotily tramvaje, houkala auta, v mladě zelených, sotva rozpuklých stromech a keřích letenských sadů vesele rozkošnický štěbetali vrabci. Seděli spolu na lavičce blízko Hanavského pavilónu, dole pod nimi se leskl majestátní oblouk Vltavy se stádem mostů, které ji přeskakovaly.

Zeman měl divně sucho v hrdle, když se prokurátora zeptal:

„Proč jsi mi tu pláničkou tragédii připomněl?"

Byla to, vedle Lidiny a tátovy smrti, nejstrašnější chvílka mého života. Zůstal mi tam kamarád... Muž mé nynější ženy!"

Prokurátor zastrčil spis nazpátek do aktovky a tiše řekl:

„Budeš si ji teď připomínat často a sám."

„Proč?"

„Dostal jsi dnes ráno od nás předvolání k rehabilitačnímu soudu?"

„Dostal. A co má být? Kdo vlastně žádá tu rehabilitaci?"

„Plánický farář!"

Zeman se ironicky usmál:

„To jsem si mohl myslet po té včerejší televizi. Nehorázná drzost. Jak to zdůvodňuje?"

„Prý agent, který u něho tehdy pod výhrůžkou násilí byl ukryt a který celé to plánické vraždění způsobil, byl placený provokatér Státní bezpečnosti."

Zeman pobouřeně vyskočil:

„Cože? To je přece nesmysl. S tím ho snad, doufám, okamžitě vyženete.“

Prokurátor však skepticky zavrtěl hlavou:

„Ba ne, Honzo, to nebude tak lehké. Budeš těžko dokazovat, že nemá pravdu. Ten agent, který by to jediný mohl vysvětlit, už nežije. Zabili jste ho tenkrát při přestřelce v žitném poli.“

Zeman to prudce odmítl:

„Proč já bych měl něco dokazovat? Jdu k tomu soudu jako svědek.“

Prokurátor mu pomalu, s jistými rozpaky, vysvětlil:

„Tohle jsou divné soudy, Honzo. Obžalovaní tu vystupují jako žalobci a souzení jsou vždycky svědci. A jsou to těžké hrdelní pře - se smřáky na konci. Ano, na konci těchto soudů bývá smrt. Vzpomeň si na vyšetřovatele Nováka. Volali jsme ho taky jako svědka. Zastřelil se týden poté ve svém bytě. A prokurátor Hora? Oběsil se v jednom hájku za Prahou. A vězeňský doktor Málek? Spolykal prášky, otrávil se. A před dvěma dny se zastřelil jeden generál, starý fronták, čestný chlap, i jeho uštvali...“

Zeman znovu usedl, najednou se mu začalo těžko dýchat.

Zápasil s tím, snažil se tomu vzepřít:

„Proč mi to všechno říkáš? Chceš mne postrašit?“

Prokurátor se ho místo odpovědi zeptal:

„Četl jsi Kafkův Proces?“

„Ne.“

„Tak si ho přečti a bude ti všechno jasné. Pochopíš ten mechanismus.“

„Jaký?“

„Vytáhli po liblické konferenci Franze Kafku proti vám, ale on vlastně píše o vás. Vypráví příběh, který teď čeká i na tebe, Honzo.“

„Nerozumím ti... Jaký příběh?“

„Od chvíle, kdy jsi dostal to předvolání, jsi vlastně zatčen, i když jsi na svobodě. Nic se ti nestane,

můžeš dál žít, jak jsi žil, ale všichni se k tobě budou chovat jako k obžalovanému. Budou před tebou klopat oči, odtahovat se od tebe, odvracet. Lidi se budou bát se s tebou zastavit, promluvit s tebou, dotknout se tě, jako bys byl prašivý... Máš od této chvíle kolem sebe gumovou zeď. Křič až do ochrapnění, že jsi nevinný, nikdo tě neuslyší, ta zeď všechno utlumí. Buď statečný a zaútoč na tu gumovou zeď, vrhni se na ni holýma rukama, jednou, dvakrát, třikrát... Nic se nestane, ta zeď sice na okamžik a zdánlivě měkce povolí, ale pak tě zas hodí nazpátek do tvé samoty. Nakonec se vysílíš, přestaneš zápasit a zůstaneš apaticky sedět uprostřed, obklopen tou zdí. A pak na tebe padne hrozná únava, deprese, tíha... a zastřelíš se...“

Zeman cítil potřebu vzepřít se proti jeho deprimujícímu, monotónně nevzrušenému hlasu. Rozkřikl se:

„Ne! Co mi to tu povídáš? Věštíš jako Sibyla!“

Prokurátor vstal:

„Chtěl jsem tě jen varovat, Honzo. Chtěl jsem ti říct, abys se na ten soud dobře připravil. Aby sis všechno dobře promyslel, našel si argumenty, obranu...“

Zeman to rozhořčeně odmítl.

„K čemu? Celá Plánice ten zločin viděla na vlastní oči, zná pravdu. Všichni lidé z té vesnice vědí, jak to doopravdy bylo.“

Prokurátor mu však se smutkem musel vzít tu naději:

„Lidé z té vesnice podepsali rezoluci, Honzo, v níž se stavějí za rehabilitaci svého bývalého faráře!“

Zeman nevěřil svým uším:

„Cože?“

A prokurátor ještě tišeji a smutněji dodal:

„A ten agent byl asi opravdu náš člověk. Seděl před svým útekem do zahraničí u nás v base. A tam prý se zavázal ke spolupráci s Bezpečností. Kalina to řekl faráři při výslechu, aby ho zlomil. A farář tvrdí, že ten písemný závazek viděl na vlastní oči!“

Nechal Zemana otřeseného stát v těch jarních sadech nad Prahou a už bez jediného dalšího slova odcházel.

/3/

I když to bylo velmi zvláštní, Zeman za všechna ta léta, co se s Kalinou znal, nikdy nebyl u něho v bytě. Kalina si střežil přísně, nebo spíš by se dalo říct: cudně, své soukromí. Koneckonců býval doma velmi málo. Většinu svého času ve dne a mnohokrát i dlouho do noci trávil ve své kanceláři nebo při řešení různých případů v terénu a do svého žížkovského bytu se chodil jen vyspat. A co dělal o nedělich a svátcích, to vlastně nikdo nevěděl.

Proto teď, přece jen s jistými rozpaky a tísní, stoupal Zeman po točitém, tmavém schodišti starého měšťanského žížkovského činžáku až kamsi do podkrovní, aby zazvonil u bytelných, vysokých, hnědě natřených dveří, opatřených měděnou vizitkou se jménem Václav Kalina. Otevřel mu doktor Veselý, jejich společný starý kamarád, s nímž se kdysi po válce vraceli z koncentráku a který pak pod Kalinovým vedením vstoupil také do Bezpečnosti a vykonával praxi policejního a soudního lékaře. Veselý byl vždycky klidný, vyrovnaný a moudrý, dovedl se filozoficky vyrovnat s každou sebevzrušující situací, dát jí jistý řád, zbavit ji ukvapeného spěchu a nervozity, protože všechno měřil rovníci Života a Smrti, rovníci, kterou musel neustále při své práci řešit, a proto byl Zeman rád, že právě on bude při rozčilujícím rozhovoru, který ho s Kalinou čekal. Zeptal se rozechvěle:

„Je Vašek doma?“

Doktor Veselý podle rozčileného zadýchání, s jakým Zeman tuto otázku vyslovil, pochopil, že se něco vážného děje, a proto mu s prstem na rtech naznačil, aby i tady v předsíni tlumil hlas:

„Ano. Leží,“ zašeptal a dodal: „To je dobře, že jsi přišel, Honzo.“

Zeman si rychle odkládal plášť a klobouk na věšák v tom úzkém, tmavém koridoru, vybaveném jen jednou starobylou dubovou skříní, bednou na periny a třemi skleněnými dveřmi, které kamsi ústily. Byl plný rozhodnosti:

„Musím s ním okamžitě mluvit.“

„O čem?“

„O jedné hrozně lži, kterou mi musí vyvrátit... protože jinak by neměl můj život smysl.“

Tu druhou část věty vyrazil ze sebe tak, až mu hlas přeskočil.

Veselý mu však důrazně řekl:

„Ne, Honzo. O ničem takovém s ním teď mluvit nebudeš!“

Zeman se rozhořčil:

„Proč? Musím, Pochop, že...“

Veselý se k němu naklonil a zašeptal:

„Je to s ním moc zlé, Honzo... Možná, že nám umře.“

Zeman se zarazil, nechtěl věřit:

„Vašek?“

Veselý smutně řekl:

„Přežil Španělsko, válku, koncentrák, ty nekončné dny a noci, kdy jsme po válce jen o kafi a cigaretách zakládali Sbor - ale tohle nepřežije. Jeho vlastní lidé mu vrazili dýku do srdce, podle a zezadu - a to jeho srdce nevydrželo...“

„Proč ho nepošleš do nemocnice?“

„A kam, prosím tě?“ zeptal se Veselý unaveně. „Do vojenské už ho nevezmou a jinde? Bůhví, jak by se tam k němu chovali, až by zjistili, kdo je. To radši u něho zůstanu sám.“

„Pošlu ti sem mámu,“ nabídl mu Zeman, „pomůže ti, bude vám vařit, vystřídá tě u něho.“

Veselý se na něj vděčně usmál:

„Dobře Honzo. A teď už pojď, ať nemá podezře-

ní... A jestli tě něco trápí, zapomeň na to a mlč o tom, protože jeho trápení je teď lidsky větší, rozumíš mi? Pojd'!"

A otevřel jedny ze skleněných dveří, aby ho uvedl do Kalinova pokoje.

Kalina ležel na gauči u okna, pod nímž se otevřelo svazité panoráma starých žižkovských střech. Bylo to svým způsobem krásné, ale on tu krásu nevnímal, chrčivě a těžce dýchal, bořil unaveně svou nažloutlou tvář mezi polštáře.

Zeman se zarazil nad tím, jak Kalina vypadá, 1 nad tím, jak vlastně chudě jako velký náčelník bydlí. Jeho byt tvořila mansarda s kuchyní a koupelnou, stěny byly obestavěny tmavými dubovými knihovnamí, přeplněnými tisíci svazky literárních i politických klasiků, stál tu dobový stůl, zavalený papíry, spisy, časopisy a rozevřenými knížkami, z nichž si Kalina zřejmě cosi vypisoval, klubovka, stolek se třemi židlemi v jednom rohu, třídičná starobylá skříň, gauč - a to bylo všecko. U okna na stěně visel jediný obrázek - Dzeržinskij.

Zeman se snažil o bodrou veselost, ale hlas mu přece jen zněl zadržle vnitřní lítostí:

„Tak co nám to děláš, náčelníku? To jsem ještě nezažil, abych tě viděl válet se ve dne v posteli.“

Kalina s chlapským studem řekl:

„Nějak mi najednou zeslábly nohy, Honzíku... Jsem rád, že zrovna ty jsi na mne nezapomněl...“ Najednou si něco uvědomil a rozčileně se zeptal: „A co je s tebou?“

Zeman se přemohl a statečně zažertoval:

„Nic. Co by bylo. Všecko v nejlepším pořádku. Podřízený mám věčně v Konviktu na pivě, galerka se mi vzmáhá, z pomníků už bych si málem mohl založit vlastní hřbitov.“

Kalina se dokonce dokázal zasmát:

„Žvaniš. Nepoznal jsem za své praxe lepšího kriminalistu, než jsi ty.“ Zvážněl a těžce řekl: „A měl

jsem strach...“ odmlčel se a pak vyhrkl: „Mne vyhodili, Honzíku!“

Zeman se kousl do rtů, pak zpřímá přiznal:

„Já vím, Vašku!“

Kalina si úlevně oddechl:

„Aspoň s tebou se nic neděje... To bych si moc vyčítal...“ a začal se těžce vyznávat z toho, nač zřejmě pořád myslel: „Co se jen s tou naší republikou stalo? Pamatujete kluci, co jsme se o ní nasnili, nadebatovali... jaká bude a jakou si ji uděláme... spravedlivější, lepší... tam na pryčnách v koncentráku? A jak jsme se spolu do ní vraceli tím prvním veselým vlakem, kolem kterého vonělo jaro a všecky naděje světa?“

Doktor Veselý k němu usedl na roh gauče.

„Teď jsme zas ve vlaku všichni tři, Vašku. Jenomže tentokrát nevíme, kam ten vlak jede.“

„I mnoho lidí je najednou proti nám,“ pokračoval smutně Kalina, „přestali nám rozumět. Kde jsme udělali chybu, že jsme je ztratili?“

Veselý se trpce usmál:

„O tom už Aristofanes ve svých Jezdcích moudře říká:

„Ó lide, máš krásnou moc. Všecko se před tebou klaní, všecko se před tebou třese v bázni jako před tyranem. Ale jsi přístupný svodům, těšíš se z licho tek planých, snadno se necháváš klamat. Na ty, kdo sypou ti libivá hesla, s obdivem otvíráš hubu a rozum tvůj v dáli pak bloudí...“

Kalina na něj zamyšleně pohlédl:

„Jsi vzdělaný, doktore, vždycky jsi nám dovedl věci chytře vysvětlit... Jenomže tohle se vysvětlit nedá.“ Znovu se zabral do svých tíživých úvah: „Byla padesátá léta? Byla. Udělali jsme tenkrát chyby? Udělali. Jenomže my jsme se k těm chybám čestně přiznali, snažili jsme se je poctivě napravit. Ale dnes o nás říkají cize, neosobně: oni. To je přece strašné!“

Zeman se ozval:

„Ne všichni, Vašku. Přece ne všichni.“ Obrátil se k Veselému: „Já znám zase jiný citát, doktore: Je možné klamat všechny lidi nakrátko nebo jednoho člověka navždycky. Ale není možné oklamat na dlouho celý národ.“

„Ano, to řekl Abraham Lincoln,“ potvrdil mu Veselý.

Zeman stržen tou debatou, prudce, s vášnivou vírou začal argumentovat:

„...a tak možná mnozí z nich teď, jak říká ten tvůj Aristofanes, otvírají na ona líbivá hesla hubu. Ale brzy otevřou oči. A pak vymetou spolu s námi z této republiky pana Perryho Steina a všechny jeho pomahače z akce White Lines, Neblechovou, Daneše, Holého, Šandu, všecku tu panskou elitu...“ Kalinovi se rozzářily oči:

„Výborně, Honzo, ... výborně... Teď je mi zase dobře... Teď je mi zas jako tenkrát, když jsme uprostřed smrti a zabíjení v koncentráku... věřili na život...“

Těžce dýchal, oči mu hořely, nemohl dál, ale bylo cítit, že je šťasten. Veselý k němu přiskočil, honem mu pod jazyk dal jakousi tabletku:

„Vašku, Vašku, nesmíš se tak rozčilovat. Neblázni!“

Kalinovi unaveně klesla hlava do polštářů, zřejmě vyčerpav všechny svoji energii, zdálo se, že teď asi usne. Přesto však ještě spokojeně zašeptal:

„Dobře, že aspoň ty jsi zůstal ve Sboru, Honzíku... Dokud jsou tam takoví... jako ty... je naděje...“

Mezi dveřmi se ještě k Veselému naklonil a šepetem mu s trpkostí řekl:

„Chudák, jak se mýlí. Mě totiž taky vyhodili, doktore. Aspoň ještě, že mám Blanku a Lidušku.“

I Zeman se však mýlil. To jaro bylo příliš nezkrotné a divoké a události se v něm valily tak, že

ses zalykal a dusil, protože sotva jsi spolkl jeden hořký doušek, už se ti na jazyk tlačil další.

To tiché, bezpečné zázemí už doma Zeman neměl.

Vrátil se od Kaliny do svého bytu na sídlišti, čekal tu porozumění a povzbuzení - a místo toho stál ohromený a bezmocný proti své dceři Lidušce, která zoufale plakala a křičela na něho:

„Já už se do té školy nevrátím, táto!“

Blanka, Zemanova druhá žena a víc její kamarádka než nevlastní matka, jí rozuměla, konejšila ji a hladila, ale přesto jí domlouvala:

„Měj rozum, Lído... Musíš být statečná... Nesmíš to tátovi ještě ztěžovat..“

Liduška hystericky vzlykala:

„Víš jak mi bylo?? Postavili mne na stupínek... a řekli... Podívejte se, jak vypadá dcera... jednoho z těch... co odpovídají za zločiny padesátých let... A já tam stála... a všichni se na mně dívali... nenáviděli mě... a mlčeli... I Petr, táto... i Petr...“

Zeman se konečně trochu vzpamatoval a s lítostí, se smutkem nad tím, co jeho dcera musí za něj zkoušet, řekl:

„Odpusť, Liduško... Ale ty přece víš, že to není pravda!“

Lída však vybuchla:

„Jak já můžu vědět, co je pravda?“

A vykřičela mu ve své bezradnosti a zoufalství do tváře všechny své pochybnosti, svá obvinění:

„Jak já můžu vědět, že nemáš na svědomí smrt tady Blančinýho muže, jak teď všichni říkají? Jak můžu vědět, co jsi dělal v těch hrozných padesátých letech, když jsi zůstal ve funkci...? Jak tě mám hájit?“

A nakonec řekla obvinění nejstrašnější:

„Jak můžu vědět, že nemáš na svědomí... i smrt můj mámy?“

Se Zemanem se zřítíl svět:

„Proboha, Lído...“

Liduška se po té hysterii tiše rozplakala:
„Nechte mě být... Nechte mě všichni být..“

A utekla.

Zeman po jejím odchodu pomalu klesl do židle u stolu, opřel si hlavu do dlaní, těžce, otřeseně dýchal, mlčel, snad se mu chtělo i umřít. Bože, co mu to řekla ta jeho holka, holčička, teplý, živoucí zázrak, se kterým se něžně laskal, když po všech těch tragédiích, které musel ve svém řemesle potkávat a vidět, přišel večer domů, můj bože, co mu to jen řekla?

Blanka ho lehce, chápavě pohladila po hlavě, bo-lavě a těžké ted tou trpkou lítostí i pocitem velké, strašlivé křivdy.

„Odpusť jí to, Honzo. Je příliš mladá, aby se v tom zmatku vyznala a aby ho unesla..“

Zeman ještě chvíli mlčel, než po tom šoku dokázal dostat ze svého sevřeného hrdla první slova:

„Proboha, kam jsme to až došli! A já blázen myslel, že všechno můžu ztratit, jen jednu jistotu ne: vás dvě!“

Blanka vedle něho usedla, přitiskla sek němu:

„Já ti věřím, Honzo. Já tě neopustím, ať se stane cokoli.“

„Já vím...“ řekl Zeman, „...jenomže Liduška... Ty víš, co pro mě to dítě znamená. Kvůli ní jsem zůstal žít, když se to stalo s Lídou. Ona byla moje štěstí, smysl mého života. Všecko, než jsem našel znovu tebe. A teď?“

Blanka mu rozuměla, znala ten pocit, i ona prožila chvíle bezvýhodné samoty, nechuti žít, zoufalství, když jí v Plánici zabili muže. Kolik let pak žila v oné okoralé, hořké slupce ženy, která ztratila schopnost znovu milovat, jaké nepřekonatelné hráze zatrpklé nepřístupnosti, ironické, studené nedůvěřivosti narostly mezi ní a ostatními lidmi. Nikdy by nevěřila, že se stane ten zázrak a že se v ní láska znovu probudí, že se v ní znovu horce roz-

tančí krev, že se bude zas volně beze smutku a trpkosti smát, že bude šťastná a že všechno to smutné a strašné, co zažila, bude jen jako vzdálený zlý sen. Pak přišel Honza - a ten zázrak se stal.

Znovu ho konejšivě pohladila po vlasech a moudře, vyrovnaně řekla:

„Nech ji. Vypláče se a pak tě odprosí. Všecko si vysvětlíte. Ona je ještě tak hrozně mladá.“

Zeman ji požádal:

„Jdi za ní, Blanicko, prosím tě...“

Náhle se rozhodl:

„Až se uklidní, zabal do kufru to nejnnutnější pro ni, pro sebe i pro mne!“

„Proč? Kam chceš jet?“

„Ona už do té školy nemůže, to chápou. A věci se mají napravovat tam, kde se pokazily. Pojedeme všichni tři do Plánice!“

/ 4 /

Major Zeman si teď připadal jako kapitán Achab, který se vydal za svou bílou velrybou, tak palčivě toužil dosáhnout svoji pravdu, podívat se jí zblízka do očí, přesvědčit se, že to strašné obvinění, které z televize i od prokurátora slyšel, je podlá lež, intrika, zlá pomluva. Sněsl by nařčení, že v jakémkoliv jiném případě způsobil chybným šetřením justiční omyl, to se někdy, i když zcela výjimečně, může při veškeré pečlivosti stát, ale obracet a takhle znevažovat známý případ surové vraždy čtyř plánických funkcionářů, to mu připadalo jako svatokrádež.

Pořád měl před očima ono čisté, už od rozbřesku horké letní jitro, ještě vonící pokojnou nocí jako stvořenou pro milence, kdy jejich vrahy v žitném poli dopadli. Znovu a znovu viděl onu chvíli, kdy plni rozhořčení a hněvu seskákali spolu s milicemi

na polní cestě z nákladních aut a rozestupovali se rychle do rojnice. Už chtěli vyrazit k blízkému lesíku, aby ho pročesali, když za sebou uslyšeli křik. Tulák a ludra Eman Zahradník běžel prašnou cestou mezi lány, mával rukama a křičel: „Svině! I pana řídícího zabili... Jsou tady. Skrejvají se tamhle v žitě, mají z vás hroznej strach. Pojdte, povedu vás!" Pak se mezi klasy náhle zdvihl hajný Bosák, šílený vztekem, a vypálil dávku ze samopalů. Eman zamával v běhu divoce rukama, jeho věčná kamarádka-harmonika, kterou pořád nosil přes rameno s sebou, mu odlítla, skácel se do prachu polní cesty. Když k němu doběhli, přestával už dýchat a z úst mu vytékal pramének krve. Vrhli se do žitného pole, odkud jeden z vrahů, hajný Bosák, střílel. Hlídky SNB, milicionáři, dělníci v civilu, takjak rovnou odešli po noční směně od mašin. V jejich čele běželi Žitný, staršina Matys a on, Zeman, s pistolí v ruce. Zemanovi znělo v uších, jak tehdy naposledy zavolal: „Jménem zákona... Vzdejte se! Odhoďte zbraně!..." Z žitného pole se neozval ani hlas, ani výstřel, jen vyčkávavé, bojácné ticho... a pak rojnice spustila palbu.

Teď tedy stál znovu po patnácti letech s Blankou a Liduškou nad oním žitným lánem. Byl ještě jarně zelený, kolem něho se smály louky svými žlutými pampeliškami a nad ním jásavě křičeli skrívání. Dole se líně ploužila řeka klikatým korytem mezi zarostlými břehy, slunce se odráželo stříbřitými zrcátky v místech, kde se zčeřil proud. Na protější straně za řekou se zdvíhaly zalesněné kopce, vzduch byl tak čistý, že jsi mohl rozeznat na tu dálku i vršky starých smrků, obsypané loňskými šiškami a promíchané svěží zelení bříz.

V tomto malebném přírodním prostředí se choulila vesnička, takových třicet čtyřicet čísel svítících křídově natřenými štíty, kostelík s baňatou věžičkou v objetí korun mohutných lip a k němu přile-

pená barokní střecha staré fary a kousek od ní, přes zahradu, trochu nesourodě trčící moderní patrová stavba školy.

Byla to Plánice.

Zeman a Blanka tu nad ní stáli s hrdly zadrhnutými dojetím. Byl to líbezný kout Moravy, plný míru a pohody, a přece se k němu vázaly tak strašné a dramatické chvíle jejich životů.

Najednou se dole ze vsí, jako z hřmotícího kotle, rozeřvaly ampliony, které posílaly svou písničku po všech okolních kopcích v mnohohlasých ozvěnách.

Byl to Karel Gott, který zeširoka otevřenými, hromovými jícny tlampačů zpíval svoji Lady Karneval.

Byla přece jen jiná doba.

Zeman polkl, přemohl své dojetí a s chabým pokusem o úsměv řekl:

„Tak pojdte!"

A se svou ženou a dcerou vykročil dolů k Plánici.

Stáli všichni tři v parádním pokoji Mutlovic staré chalupy, v tom starém selském pokoji s gláskostnem a duchnami, renovovaným kdysi velikým úsilím Karla Mutla - a dědek Svoboda, Blančin otec, sedící tu za stolem, nebyl radostným rozčilením a nenadálým překvapením schopen slova, jen žmolal třesoucí se prsty sepjatých rukou před sebou.

Blanka první promluvila a zjihle řekla:

„Tak nás tu máte, tatínku!"

Chodila podél židlí, stolů, skříní, starých křesílek, gauče, postelí a věcí, které jí kdysi patřily a v nichž prožila kus svého mladého života, dotýkala se jich jako relikvií lehýnce a něžně prsty, jako by se s nimi vitala, a dojatě říkala:

„Všecko tu zůstalo tak, jak bylo... Všecko..."

Starý Svoboda se konečně vzpamatoval z překvapení, vyskočil, nervózně začal tekat po místnosti, aby jim snesl to nejlepší, co měl, ale jen bezradně pobíhal, nic nenacházel.

„To je dobře, děti, že ste přijeli... A Liduška, jak už je veliká... Úplná slečna...To už máš prázdniny, děvenko? Že jste napřed nenapsali... Já bych... Ani tu není pořádně uklizáno .. A co vám povídám?... To více... samotnej dědek... vařím si jen tak halabala..."

Blanka ho uklidňovala:

„Nestarejte se, tatínku. Já pak všechno udělám!" Svoboda tedy aspoň vytáhl z jedné skříně láhev, běžel s ní ke stolu:

„Napiješ se se mnou slivovice, Honziku?"

Nečekal na odpověď a už přinášel dvě odlivky. Dýchl na ně, otřel je nepříliš čistou utěrkou, kterou vytáhl ze šuplíku, a nalil:

„Takovou v Praze neseženeš. Pořád mám ještě sedmnáct švestek v sadu. Devět jsem jich musel porazit, napadla je šarka." Zdvihl svou sklenku. „Tak na co?"

„Aby, až vám ty švestky budou zase zrát," přitukl si s ním Zeman, „nám bylo líp než v tomhle bláznivém jaru. Aby byl podzim moudřejší."

Svoboda si s ním na to připil, vzápětí však řekl:

„No proč? Tohle jaro není špatný. Vláhý je dost..."

To Zemana udivilo. Věděl, že Svoboda je starý, ještě předválečný komunista, který nikdy nepřestal aktivně sledovat a prožívat politické osudy své země. Zeptal se nevěřicně:

„Vy už nečtete noviny, tatínku?"

„Jo čtu," připustil bez velkého zájmu Svoboda, „děláte tam v tý Praze pěkný voloviny, jen co je pravda. To tady říkají všichni. Lidi se někdy až smějou, co se dneska všechno píše."

Zeman nevěřil svým uším:

„Smějou, říkáte? Copak oni to neberou vážně? Oni se o republiku nebojí?"

„Tady se lidi bojí jen jedny věci," zasmál se Svoboda, „aby se tam z vás v Praze někdo nezbláz-

nil a nechtěl jim vracet dobytek a půdu. Co by s tím, proboha, dělali..."

Zeman byl stále víc jako v Jiříkově vidění:

„Oni ho nechtějí nazpátek? Jim by se nechtělo z družstva? Vždyť tenkrát, před patnácti lety..."

Svoboda ho ani nenechal domluvit:

„Jo, holenku, co bylo tenkrát, to není dneska. Dnes je vesnice socialistická, s tou už nikdo nehne. Vono se jim totiž daří moc dobře, v životě se tak na vsi neměli."

Zeman se začal najednou ulehčeně smát:

„Tak na tohle mi tatínku, nalijte ještě jednu."

Svoboda mu nalil slivovici, Zeman do sebe odlivku na jediný doušek zvrátil a pak se rozjařeně obrátil ke své dceři:

„Tak vidíš, Lido. Tohle jsme my v těch hrozných padesátých letech, jak jsi mi vyčetla, dělali. Zakládali jsme družstva, ze kterých se dnes nikomu nechce." A s veselou ironií dodal: „Násilím!"

Liduška nevěděla najednou, kam s očima, dokonce se zdálo, že jí do nich vyhrkly slzy.

Měla z toho všeho v hlavě zmatek a hlavně: začala se bát, že tomu svému báječnému, věčně klukovskému tátovi křivdila.

Blanka viděla její rozpaky, položila jí chápavě ruku kolem ramen a řekla:

„Pojď, ukážu ti svou starou kuchyni. A pak se převlékneme a uvaříme. Co byste chtěli, chlapi?"

„Zab slepici a udělej ji na smetaně," navrhl bujaře Svoboda, „stejně ty prdky dělají na dvoře jen nečistotu. Ať se jednou máme." Dolil odlivky potřetí: „Tak co, popojedem Honziku?" Zeman však odmítl:

„Ba ne, tatínku. Já potřebuju jasnou hlavu. Mám tady ve vsi nějaké řízení."

„Vyšetřuješ? Nějakej novej případ?"

„Spíš starej, ale kdosi chce z něj novej udělat."

„Oč jde?"

„O pravdu. A o víc. O smysl toho všeho, co jsme za posledních dvacet let dělali. O stranu!"

A tu mu Svoboda s klidnou převahou svých zkušeností a let řekl:

„O tu se neboj, ta už přežila všelicos a přežije i tohle jaro. Já si třeba vzpomínám na devětadvacátý rok. Na Jilkovo a Bolenovo vedení. Tenkrát to vypadalo, že se strana docela rozpadne. Avidíš, přišel Gottwald."

Zeman mu vděčně, s upřímným obdivem řekl:

„Vy jste moudřej, tatínku!"

Svoboda se lišácky zasmál:

„A ty nejsi? Máš na to přece taky léta a šarži. Ty už přece musíš bejt taky moudřej, Honziku."

Zdvihl odlivku se slivovici:

„Tak na tu moudrost a klid!"

Zeman si s ním přitukl:

„Naposled, tatínku, a půjdu!"

„Kam?"

„Tam, kde ten starý případ kdysi začínal. Do školy!"

Stál v prázdné, tiché školní chodbě před dveřmi do třídy a neměl najednou sílu vstoupit. Znovu v podvědomí slyšel to, co tehdy členům místního národního výboru, řídicímu, Mutlovi, Babickému, Včelákovi a Ance Šandové říkal:

„...tak za prvé, já jsem k vám přijel rád, protože jsem zjistil, že tu mám kamaráda.

Za druhé, mne ten hajný Bosák zajímá víc, než si myslíte. A za třetí, ono tu opravdu hoří, soudruzi. Podívejte se... tady, tady, tady... sýpky, hospodářská stavení... stohy, skladiště strojů a náradí... už měsíc obchází červený kohout z dálky vaši vesnici. Víte, co to znamená? Buď je to spirála a on dříve či později skončí u vás. Nebo je to kolo a pak ten žhář vychází přímo odtud ..."

Přemohl se, stiskl kliku a vstoupil.

Třída nebyla prázdná. Na stupínku za katedrou seděla jakási starší šedovlasá, velmi hubená až vyschlá žena s přísnými brýlemi, opravovala školní sešity. Okamžitě ji poznal, ona však jeho nikoliv. Zdvihla k němu oči, cize se zeptala:

„Co si přejete?"

Přece jen ji s jistým rozechvěním oslovil:

„Vy už se na mne nepamatujete, paní řídící?"

Žena za katedrou zavrtěla hlavou. Zeman se tedy představil:

„Major Zeman. Já tenkrát.."

Už jí to bylo jasné, přísně se zeptala:

„To jste vy? Co ještě chcete?"

Nebylo to zrovna vlídné přivítání. Zeman byl z toho nesvůj, hledal slova:

„Tohle byl můj nejtragičtější případ... Myslel jsem..."

Žena ho odmítavě přerušila:

„Už to přebolelo. Je líp se k tomu nevracet!"

„Ale já musím..."

Znovu ho přerušila:

„Já vím, chápu vás. Nedávno tu byl v té věci taky jeden mladý básník, Daneš se myslím jmenoval. Měl takové upřímné, nadšené oči. Sbíral podpisy na nějakou rezoluci."

Zeman se prudce, rozčileně zeptal:

„A vy jste mu to podepsala?"

Paní řídící řekla klidně, vyrovnaně:

„Ano!"

„Ano?"

Zeman byl ohromen, nevěřičně opakoval:

„Vy jste to opravdu podepsala?"

Paní řídící mu pokojně vysvětlila:

„A proč ne? My tady na vsi nejsme ani mstiví, ani krvežízniví. Ten farář si protrpěl svoje, proč by se mu mělo ještě škodit. Já si tu žiju tiše, klidně už řadu let, já už jsem na všechno zapoměla.

Odpustila jsem. Všem i vám!"

Zeman byl rozčilen, nic nechápal:

„Mně? Proč mně?"

„To vy sám musíte vědět nejlíp!"

„Proboha, paní řídící, vy jste tu přece byla. Vašeho muže tu přece zabili! Vy jste to všechno viděla na vlastní oči!"

Paní řídící tiše, důstojně řekla:

„Viděla jsem, co bylo možné vidět. Věděla jsem, co bylo možné poznat. Co všechno bylo tenkrát za tím, jsem nevěděla a ani nechci vědět!"

Zeman chtěl ještě zápasit o svou pravdu, otřeseně vyhrkl:

„Ale to snad..."

Opět ho přerušila, chladně, odmítavě se zeptala: „Tak co ještě chcete?"

Pochopil, že prohrál, sevřel rty a skončil:

„Už nic!"

Otočil se a odešel.

Poručík Matys, náčelník okrskového oddělení SNB, přivezl Zemana na družstevní dvůr ve své osobní volze ve chvíli, kdy odtud vyjížděly do polí traktory. Předsedkyně JZD Anka Šandová řídila energicky ten výjezd jako generál nástup svých tanků do bitvy, křičela, přikazovala, prosila, domlouvala a chlapi na těch mohutných strojích ji docela poslouchali.

Když si konečně Matyse a Zemana všimla, netrpklivě, spěšně se zeptala:

„Co je Láďo? Nevidíš, co mám práce?"

Matys, který byl zřejmě trochu pod pantoflem, se na ni omluvně usmál:

„Koukej, koho jsem ti to přivezl, Aničko. Poznáš ho ještě?"

Šandová byla rázná ženská, hned byla doma:

„Aby ne! Zeman! Tož vítejte! To jsou k nám hosti!" Potrásla mu se zkušenou funkcionářskou boudrostí rukou. Zeman byl příjemně překvapen tím-

to přijetím, tak rozdílným od toho, co zažil ve škole.

„Nevěděl jsem, že jste se s Matysem vzali."

Šandová mu s drsnou sebeironií vysvětlila:

„Potřeboval si trochu zvednout úroveň, v tom to je. Toužil po auťáku, tak se přemohl, vzal si mne a já jsem mu ho za to koupila, že jo, Láďo? Už se mu zkrátka ta vaše esenbácká bída přejídala."

Zeman přijal tento její lehký, ironický tón:

„A vaše jézedácká ne? Já jsem dodnes nezapomněl, jak jsi na mě tenkrát ve škole spustila: My tu, soudruhu, agitujeme pro jézedé jako blázni, ale na jednotku máme pořád mizerný tri kačky a družstvo se nám rozpadá. My se tu mužem ustarat, a vám je to v Praze jedno," parodoval Zeman její tehdejší hubatost, „vy v Praze jste už asi v komunismu!"

Díval se na ni se zalíbením. Pravda, trochu zmohtněla za těch patnáct let, co ji neviděl, rozsedla se do šírky, zešíroka našlapovala na jadrných sloupech svých pevných nohou, byla to zkrátka ženská jako kyrysar, ale zklidněla, zmoudřela svým věkem, čišela z ní taková přímočará rozhodnost, upřímnost, zaujatost pro práci, víra v její správnost, sebedůvěra, že s ní Zemanovi bylo dobře. Bez chlubení, jen s takovou věcnou, samozřejmou pýchou konstatovala:

„Jo? Tak to jsme teď v komunismu spíš zas my." A zpříma a bez skrupulí se ho zeptala: „Proč jsi přijel? Co potřebuješ? Místo?"

Zeman se trochu lekl:

„Já? Jak to? Proč?"

Matys si trochu odkašlal a pak mu, i když nerad a s rozpaky, naznačil:

„My jsme viděli tu televizi!"

Zeman se prudce ohradil:

„Ne, chci od vás něco jiného!"

Bylo mu trapně z toho, jak mu nerozumějí.

Šandová však byla přesvědčena o své pravdě, myslela, že mu ve vyslovení té žádosti, kterou čekala, brání chlapský stud. Proto šla s klidnou samozřejmostí rovnou k věci:

„Jestli máš v Praze nějaký problémy, sekni s tím a pojď k nám. Tady tě budou mít lidi rádi, tady ti nikdo nic vyčítat nebude!“

Matys ji honem doplnil:

„A nemysli si, že ti Anička nabízí jen tak nějakou nádeničinu v hnoji. Tohle je moderní velkovýroba, tady se uplatní všechny profese. A dělá se tu někde i v bílejch pláštích jako v laboratoři...“

Zeman se na něj díval se zájmem a údivem: tak tohle byl onen staršina, kluk jako štir, vydra, která nenechala jediný rybářský revír na pokoji, okrskář, co si tu před patnácti lety naříkal, jak se cítil v tom svém velkém okrsku slabý a bezmocný? A teď mu narostlo pивní bříško, vozí se ve volze, vypadá usedle a důstojně jako pravý okresní hejtman provádí mne tady s pýchou po dvoře, jako by to bylo jeho panství. A má se vlastně čím chlubit: dvůr je čistý a vybetonovaný jako ranvej na letišti, kolem něho se tísní řada nových, moderně vybavených budov ze železobetonových konstrukcí a panelů: mechanizované kravíny, skladiště, dílny, krytá parkoviště pro zemědělské stroje, administrativní a správní středisko, družstevní klub a já-nevímco ještě. To je panečku spíš pořádná fabrika na maso a mouku, pomyslel si Zeman, než stará selská robotárna, jak ji znal. Matys otevřel posuvná vrata jednoho z dlouhých kravínů, aby mohl Zeman nahlédnout:

„Pamatuješ, jak nám tu tenkrát shořel první družstevní kravín?“ vykládal s patriotickým zaujetím, „vidíš a takhle vypadají naše kravíny dneska. Anka tu má tři sta krav, úplnou mechanizaci, automaty...“

Anka ho však netrpělivě přerušila. Tyhle oslav-

né řeči, provázející každou exkurzi novinářů, různých činitelů a delegací, jichž jí sem chodily houfy, už jí dávno nebavily:

„Co bys chtěl tady dělat? Bezpečnostního referenta? Dám ti s naturáliemi víc, než si můžeš vydělat v tyhle svý majorský uniformě. Tak co? Bereš?“

„Ne!“

Udivilo jí to a trochu se jí to i dotklo, že může někdo odmítnout tak velkorysou nabídku. Nerudně se tedy zeptala:

„Tak co tedy vlastně chceš?“

„Potřebuju, abys jela se mnou do Prahy k soudu. Jako svědek!“

Tohle nečekala. Podráždilo ji to. Prudce vyjela:

„Ty jsi se zbláznil, teď? Uprostřed jarních prací?“

Matys chtěl Zemanovi pomoci, nesměle podotkl:

„Vysvětlil mi, že tam v Praze jde teď o všechno. Anči!“

Šandová ho však rázně odmítla:

„Tady jde taky o všechno. My tady na venku, milej zlatej, nemáme čas na ty vaše pražský hysterie a blázniviny. Ani chuť míchat se do nich. Vy si tam v Praze můžete dělat mítinky, manifestovat, křičet, hádat se, ale my musíme makat, aby příští jaro, až vám vychladnou hlavy,“ říkala s drsnou otevřeností, „bylo co žrát!“

Zeman to nechtěl vzdát, chtěl jí stůj co stůj přesvědčit:

„Jde přece o nás o všechny, Aničko. O mě, tady o tvého Matyse, i o tebe. Copak ty nevíš, co ten mizera farář tvrdí?“

Šandová klidně připustila:

„Vím. Chodili tady s tou rezolucí.“

Zeman se poděsil:

„Tys ji taky podepsala?“

„Ne. Já takový svinstva nepodepisuju,“ zasmála

se Švandová, „to by mě Láďa asi zabil.“ Vzápětí však zase zvažněla:

„Ať to tenkrát bylo, jak to bylo, stálo to za to. I za ty čtyři lidský životy.“

„Proboha, copak ty si taky myslíš...“

„Já si nic nemyslím, já jen vím, že bylo třeba udělat všelicos, abychom s tvrdejma selskejma palice-ma pohnuli. Byla to tvrdá bitva, ale stála za to... Dneska tu mají všichni nový nebo přestavěný baráky, lednice, televizory, koupelny, autáky, kachlíkovaný verandy a obkládají si teď cimry modřínem...“

To jí cosi připomnělo, obrátila se proto na Matyse: „Sehnal jsi ten modřín, Láďo?“

Matys uhnul očima, omluvně zabručel:

„Ještě jsem se na lesní správu nedostal, Aničko!“ Švandová vybuchla:

„Jsi úplně neschopnej, zas budem ve vsi poslední!“

Obrátila se k Zemanovi:

„Tak co, chceš to místo?“

Zeman byl jako omámen z toho jejího věcného, nevyrušitelně venkovsky klidného uvažování ve chvíli, kdy se kolem, jak se mu zdálo, hroutil svět. Nerozuměli si, jako by mluvili různými jazyky. Věděl, že nemá už smysl naléhat na ni, vysvětlovat, proto unaveně, ale rozhodně řekl:

„Ne!“

Na Zemana z toho všeho padla deprese, úzkost,, A co horšího, ať se bránil, jak se bránil, i v něm začal hlodat červ pochybností. Jak to tenkrát doopravdy bylo? Čím víc o tom přemýšlel, tím víc si uvědomoval, jak příběh, který se mu zdál tak přímočarý a jasný, má najednou logické díry, tajemná místa, podivné, nevysvětlitelné přeryvy jako kardiogram nemocného srdce. Možná, že to způsobily chladné, odmítavé oči paní řídící nebo Ančino

drsné: ať to bylo jak to bylo, stálo to za to, i za ty čtyři lidský životy, či pracovala jen jeho vzrušená fantazie, nekontrolovaná po těch patnácti letech přenosu paměti, ale najednou si uvědomoval, že vlastně o tom plánickém případu, kromě toho, co viděl na vlastní oči, málo ví, že tehdy jednal na základě slepé důvěry, že zná jen bělostně zářivý, nevinně přehledný vrcholek ledovce, ale tu temnou, ohromující horu, kdesi v hloubce pod ním může jen odhadovat a tušit. Znovu si rekapituloval všechno v hlavě: přijel sem, protože mu Kalina ukázal udačavský dopis jakéhosi hajného Bosáka a naznačil mu, že by to mohl být bývalý gestapácký konfident. Pak mu toto podezření - po telefonu - bez jakýchkoliv viditelných důkazů - jiný příslušník Státní bezpečnosti, Žitný, potvrdil. Jeli spolu zatknout Bosáka a chytili jeho syna Jardu, který jim řekl, že táta je na faře.... Spěchali tam, mezitím padly však ty strašné výstřely ve škole. A pak už jen, plný nenávisti a hněvu, běžel oním žitným polem, střílel, zatýkal... Patnáct let byl přesvědčen o tom, že všechno, co tehdy dělal, bylo lidsky správné, zákonné a statečně čestné, necítil ani špetku lítosti, když hajný Bosák a hostinský Beneš, oni zbývající dva vrazi, které chytili ještě v žitném poli, dostali provaz, a když je pověsili. Ale teď začal váhat, přemýšlet, kombinovat - a to bylo strašné... Čím víc ten případ pitval, tím víc se mu zdálo, že skutečná motivace, skutečná pravda o něm je složitá, téměř nepoznatelná.

Seděl už druhou hodinu na lavičce pod starou lípou před chalupou Mutlových, opíral se o zídku, chmurně mlčel, zabrán do svých úvah, a ani nevnímal, že je noc kolem něho voňavá, čistá, jak jen noci na jaře bývají. Byl sám - Blanka se mu po návratu z jeho trpké pouti po vesnici a jejich lidech podivně vyhýbala, uhýbala před ním očima, při-

nesla mu na stůl večeri, již on se stejně téměř nedotkl, ale říkala mu divným, stísněným hlasem jen to nejnnutnější.

Teď však náhle vyšla z chalupy a usedla na lavičku vedle něj. Zas tu byli pod starou lípou spolu jako kdysi dávno, jenomže teď byli oba starší, ležela na nich tíha toho, co prožili. Zeman podvědomě cítil, že je Blanka plná jakéhosi zlého tajemství, které se pořád bojí vyslovit. Najednou tiše vyhrkla:

„Měli jsme radši zůstat v Praze, Honzo. Možná, že Kalina...“

Když však viděla, jak k ní Zeman nervózně vzhlédl, honem zmlkla, neodpověděla a uhnula svou řeč jinam:

„...Všecko tu na mě padá. Myslela jsme, že už to přebolelo... Ale najednou to zas vidím před očima... Ty hrozné hodiny... které jsem myslela, že nepřežiju... Neměli jsme sem jezdit! “

Zeman konečně, poprvé za večer, promluvil a začal se pomalu vyznávat ze své tíhy:

„Tahle vesnice je asi náš osud... Tobě tu tehdy zastřelili muže... A dnes kvůli ní odstřelujou i mne!“ Tohle Blanka ještě nevěděla. Lekla se:

„Cože?“

„Neřekl jsem ti pravdu. Nevzal jsem si dovolenou kvůli Lidušce. Mě prostě za Plánici vyhodili!“

Blanka byla zděšená:

„Proboha, Honzo...“

„Za tři dny jdu před rehabilitační soud. Proto jsem sem jel... Šel jsem si do téhle vesnice pro ten proces najít sílu, jistotu. Ale našel jsem tu jen ještě větší neklid.“

„Kdo žádá tu rehabilitaci? On?“

„Ano. Farář!“

Blanka těžko hledala slova:

„A jsi si úplně jist... že to s ním bylo tenkrát v pořádku?“

Zeman podrážděně vyletěl:

„A ty o tom snad pochybuješ?“

„Ne, to ne, Honzo... Já vím, že tys byl vždycky čestný a poctivý... O tobě jsem nikdy nepochybovala - a nikdy pochybovat nebudu... Zůstanu s tebou... budu ti věřit... ať se stane cokoliv! Jenomže - ty přece můžeš ručit jen za sebe... Co ty víš, jak to všecko bylo... Byly přece v těch letech i procesy... a ty sám jsi mi říkal...“

Najednou se vyznala: „Toho faráře jsem měla ráda, ty víš proč... Byl to tichý, hodný člověk... A pak jsem uvěřila v jeho vinu... a smrtelně jsem ho nenáviděla... ale teď, když jsem ho zas viděla na té obrazovce... Nemohla jsem pak spát... Celou noc mi to leželo v hlavě...“

Zeman se prudce zeptal:

„Ty už teď na jeho vinu nevěříš?“

„Ne, to ne... Jen si najednou... nejsem docela jistá!“

Zeman rozčileně vstal z lavičky:

„Tak i ty? Kde se ve vás všech vzala najednou tahle nedůvěra? Kdo ji do vás zasel? Vždyť je to k zbláznění!“

Blanka mu položila tichou otázku:

„A ty Honzo, nepochybuješ ani trošičku?“

Zeman neodpověděl, raději pokračoval ve své nervózní úvaze:

„Bylo to přece všecko tak jednoduché, přehledné a jasně. Tady jsme stáli my - a tady byl nepřítel... Vrazi zabíjeli - a my jsme je za to stíhali... Tady jsme byli my, čestní muži zákona - a tam byli zločinci... Proč to má být najednou jinak?“

Rozhodl se:

„Pojedu za Kalinou. Okamžitě. Budu s ním mluvit, ani doktor Veselý mně v tom nezabrání. Musí mi říct pravdu!“

A tu konečně Blanka s tichým smutkem řekla to, co ji celou dobu tížilo:

„Už ti ji neřekne, Honzo!“

Zeman na ni prudce, s úlekem pohlédl.

Blanka ho konejšivě pohladila po ruce, stáhla ho zpět k sobě na lavičku, povzbudivě ho objala:

„Bála jsem se ti to říct, když jsem viděla, jak ti je. Přišel ti odpoledne od mámy telegram... Kalina dnes ráno umřel!"

Přišlo to jako blesk z čistého nebe. A Zeman si teprve teď téměř s fyzickou bolestí uvědomil, jak krásná je ta jarní noc kolem nich, jak je živoucí a teplá, jak k nim mluví tisíce zvuky a hlasy: harmonikou z dálky, štěkotem psů, milostným křikem žab, ševlením lipových listů a hvězd, nářkem sýčků i vzdáleným, vesele dráždivým smíchem jakéhosi děvčete.

Jen jeden hlas navždycky bude této noci chybět. Moudrý, laskavý, lidsky chápavý hlas Kalinův!

/5/

Kdosi neviditelný nahoře nasadil přenosku na gramofonovou desku a obřadní síní krematoria na Olšanech zazněl Pochod padlých revolucionářů, který v tom velkém prázdném prostoru ještě podtrhoval tragiku Kalinova osamělého odchodu.

Byl to chudý, smutný pohřeb.

Na rakvi spočívala jediná kytice rudých karafiátů, kolem ní ležely tři věnce

Pohřební síň byla prázdná, stálo tu jen v první lavici oněch šest statečných, kteří se přišli s Kalinou rozloučit: Zeman, jeho maminka, Blanka, Liduška, doktor Veselý a bývalý šéfpražské kriminálky, Zemanův první pražský náčelník a teď už penzista major Pavlásek.

Blanka se s obavami podívala po svém muži. Viděla, jak je bledý, ovládal se sice, ale přece jen se mu neznatelně třásly rty a v očích mu plavaly zadržované slzy.

Ztrácel teď vlastně podruhé tátu. Laskavého, blízkého, moudrého, o něhož se mohl vždycky opřít, přijít k němu v těžké chvíli o radu. Teď tedy bude sám. Věděl to.

Pavlásek vedle něho dojatě zašeptal:

„Ani tu čestnou salvu mu nevystřelili! Ani tu salvu!"

A rakev s Kalinovým tělem i bez té čestné salvy tiše, skromně, jak Kalina žil, zvolna mizela za oponou, oddělující divadlo mrtvých od bláznivé komedie, kterou v křečovitém spěchu hrál v onom jaru svět živých...

Vyšli z krematoria do všedního dne a do svých všedních starostí mlčky, každý uzavřený sám do svých myšlenek a vzpomínek na ono smutné rozloučení. I den kolem nich byl podivně ztichlý a jarně uplakaný.

Další skupina pozůstalých, kteří je teď mijeli a nastupovali na jejich místa k novému obřadu, pobízení ke spěchu ceremoniářem, je vytrhla z jejich stísněného mlčení.

Fabrika na mrtvé jela na plné obrátky, věčně, bez sentimentality, s cynickou rutinou. Polykala na běžícím pásu rakve a vyplivovala zpět do bílého dne pozůstalé živé, když je tím aktem úlevně zbavila největšího smutku a tíhy.

Zeman promluvil první a řekl nahlas to, nač po celou dobu Kalinova pohřbu myslel:

„Tohle je první mrtvý v tom procesu. Začínám rozumět prokurátorovi."

Všichni k němu překvapeně vzhledli. Pavlásek se zeptal:

„Jakýmu prokurátorovi, Honzo?"

Zeman mu neodpověděl, obrátil se na doktora Veselého:

„Ty máš určitě tu knihu, doktore!"

„Jakou?"

„Proces od Franze Kafky!"

„Mám.“

„Půjčíš mi ji?“

„K čemu?“

„Chtěl bych si ji přečíst před zítřkem.“

„Co má být zítra?“

„Jdu před soud!“

Zemanova maminka se hrozně polekala:

„Ty, Honzíku? Za co, proboha!“

„Já vlastně ani nevím, maminko. Jen jedno vím: že už nesmějí být žádní další mrtví v tom procesu - ani v jiných takových procesech... Proto tomu chci rozumět, než to udělám.“

Mluvil tak záhadně, že z něho byli zmateni. Pavlásek se ho za ně za všechny zeptal:

„Co chceš udělat?“

A Zeman se jim vyznal:

„To co dělali sovětští velitelé v kritických situacích a v obklíčení za války, když chtěli zabránit dalším obětem, uchránit aspoň zbytky jednotky pro další boj. Vydávali rozkaz: Přeneste palbu na mě!“

Pochopili ho, lekli se. Chtěl se obětovat. Veselý vyhrkl:

„Ty ses zbláznil, Honzo!“

Blanka ho chytila úzkostně za ruku:

„To přece nesmíš!“

Zeman však s podivnou vnitřní horečkou trval umírněně na svém rozhodnutí:

„A co mám tedy dělat? Zůstal jsem sám. Kalina umřel. Žitný odešel!“ Obrátil se k Veselému: „Jdu před rehabilitační soud, volají mne za Plánici. Mám do toho tedy zatáhnout tebe?“ obrátil se k Pavláskovi, „nebo tebe? Nebo jiné lidi ze Sboru?“

Veselý mu jemně naznačil jedno z možných řešení:

„Jestli ti to pomůže, nech Kalinovi, co je Kalinovo. Určitě by s tím souhlasil. A sám by taky před odpovědností nikdy neuhnul!“

Zeman to prudce odmítl:

„Ne... Tohle je bitva živých... Mrtvé nechrne pokojně spát, pro ty už to trápení skončilo... A jestli má ještě někdo padnout, pak jen ten, kdo zůstal dobrovolně sám a v kotli. Přeneste palbu na mě!“

Blanka si s hrůzou uvědomila, že se pevně rozhodl, a že když se nic nestane, když někdo něco okamžitě neudělá, že ho ztratí.

Měla zděšené oči, když zašeptala:

„Proboha, Honzo! Víš ty vůbec, co říkáš?“

*

Temná chrámová loď vydychovala teď vpoledvečer ještě víc svou mystickou tajemnost, drtila Blanku svou mohutností a goticky čistou přísností, podobala se stříšce sepnutých prstů i dlaní, v jejichž stínu se chvělo cosi neskutečně míjivého, jakési bludičky světél, drobounké zářivé body s mlžným oparem, zřejmě plápolající svíčky, které se vznášely a tančily jako světýlka-duše nad bažinou v šeravé hloubce u oltáře.

Blanka by se neodvážila toho, co teď dělala, kdyby neměla o Zemana takový strach. Dlouho se musela vyptávat, skromná a nenápadná ve své úzkosti, než zjistila, že plánický farář bydlí jako host na faře Týnského chrámu. Vešla tam onen podvečer s hrdlem staženým rozpaky a tísní z toho neočekávaného setkání, faráře tam však nenašla. Jakýsi mladý kněz, bledý, asketický a přísný, ji poslal za ním do chrámu.

A tak šla nejistě, krok za krokem onou šerosvitnou lodí, studenou, nepřístupně tichou oázou rozjímání uprostřed veselého, teplého jarního pražského večera, spolu s ní se zvenčí dveřmi i okny vkrádala do chrámu tma a nutila ji jako slepého tápat po jeho kamenech, starobylých dřevěných lavicích, klekátkách a sloupech rukama, aby se do-

stala kupředu, odkud se ozýval vzdálený starý hlas, chraptivý a unavený.

„...Před Zákonem sedí Dveřník. K tomu Dveřníku přijde muž z venkova a prosí, aby byl vpuštěn do Zákona. Ale Dveřník řekne, že ho teď nemůže vpustit. Muž uvažuje a zeptá se, bude-li tedy smět vstoupit později: „Možná," řekne Dveřník, „teď však ne." Ježto brána k Zákonu je otevřena jako vždy, shýbne se muž, aby se podíval branou dovnitř. Když to Dveřník zpozoruje, zasměje se a řekne: „Vábi-li tě to tak, jen se pokus, abys vešel přes můj zákaz. Pamatuj si však: já jsem mocný. A jsem jen nejnižší Dveřník. V každé síni stojí Dveřníci, jeden mocnější druhého. Už popatřit na třetího je i nad mé síly..."

Blanka nemohla pořád objevit, odkud přichází ten biblický hlas. Zdálo se jí, že chrám má ve večerní tmě tisíce výklenků a zákrut, že je to nekonečný labyrint koutů a bočních kaplí či lodí, kroužila očima po jejich tajemných zákoutích, v nichž neustále čekala, že ho spatří, místo toho však objevovala s úlekem bizarní trpné postavy svatých, které víc symbolizovaly Smrt, Stesk, Žalost než Život. Chrám se zdál být docela prázdný - o to tajemnější byl onen hlas, který ji neustále snad jako volání nočního sýčka lákal a provázel:

„...takových nesnází se muž z venkova nena-
dál. Vždyť Zákon má být přístupný komukoli a kdy-
koli, myslí se, ale když se teď bystřeji podívá na
Dveřníka v jeho kožichu, na jeho velký špičatý nos,
na jeho dlouhé, černé tatarské vousy, rozhodne se
přece, že raději počká, až dostane povolení, aby ve-
šel..."

Konečně objevila ono místo, odkud ten hlas vycházel. Bylo to skoro až u oltáře, ze staré kazatelny u mohutného chrámového sloupu, v níž tušila víc, než viděla, jakousi temnou postavu, která tam při světle malé elektrické lampičky četla z knihy.

„Dveřník mu dá stoličku a dovolí, aby se posadil stranou ode dveří. Tam sedí dny a léta. Pokouší se zas a zas, aby byl do Zákona vpuštěn, unavuje Dveřníka svým doprošováním..."

V té chvíli hlas zmlkl a muž na kazatelně měl zděšenou tvář. Byl to farář z Plánice a Blanka tušila, co jí tak otrásl. Byla to ona sama, která se postavila přímo pod ním a dívala se na něj vzhůru svýma velkýma očima. Řekla:

„Chtěla bych s vámi mluvit, pane faráři!"

Usedli proti sobě ve studené sakristii a Blanka teprve teď, zblízka viděla jak je plánický farář starý a sešlý. Už se trochu z leknutí vzpamatoval, ale pořád byl ještě z toho nečekaného shledání velmi rozechvělý. I Blanka byla rozrušena, marně shledávala slova, která si celý den promýšlela a jimiž chtěla začít. Farář se konečně zeptal:

„Proč jsi přišla, dcero? Co chceš ode mne?"

Zadýchaně hlesla:

„Mluvil jste tam na kazatelně o zákoně a spravedlnosti ..."

Farář se přiznal s rozpaky:

„Učil jsem se jen jakýsi text. A učil jsem se ho na místě, které je mi nejbližší."

Blanka konečně ovládla svou tíseň a rozpaky, našla odvalu mluvit o své věci, vyhrkla:

„... a já vás právě o tu spravedlnost přišla žádat!
„Pro koho?"

„Pro svého muže!"

Farář chvíli mlčel, pak se zeptal:

„Kdo je tvým mužem, dcero?"

„Major Jan Zeman."

Farář tiše zaševelil rty:

„Pro Boha Všemohoucího!"

Blanka mu vášnivě vmetla do tváře:

„Možná, že vám ukřivdili, pane faráři, ale vy nemáte právo mstit se za to nevinnému, křivdit jinému čestnému a poctivému člověku. A Honza je

čestný a poctivý, nikdy v životě nikomu vědomě neublížil!"

Farář mlčel, modlil se. Blanka se však nevzdávala, naléhala na něho:

„Vy jste byl při tom, když mi před léty zabili prvního muže. A nemůžete být přece znova při tom, když mi budou ničit muže druhého.“

Farář tiše zanařikal:

„Pane Bože milosrdný, ty víš, že tohle já jsem nechtěl. Jsem už starý, unavený člověk. Chtěl jsem dožít v klidu, modlit se za své hříchy, prosit za odpuštění... To oni mne k tomu přemluvili...“

„Kdo?“

„Ta redaktorka, profesor a básník!“

„A kde je pak vaše křesťanská láska, pane faráři? Proč už se nechováte podle slov modlitby, kterou jste mne jako dítě učil: Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům!?“ vášnivě zápasila o svého muže Blanka.

Farář se zoufale bránil, už však ustupoval:

„A co mám tedy udělat? Co ode mne chceš?“

„Pravdu! Vy jste jediný žijící, který s tím agentem v Plánici mluvil. Vy jediný víte, jaký opravdu byl, co říkal, čím vám vyhrožoval, když vás nutil, abyste ho u sebe nechal... Řekněte před soudem tu pravdu, pane faráři. Nic víc od vás nechci!“

A to bylo právě to, co farář říci nemohl. Přece jí nemohl vyprávět svůj těžký, chmurný příběh z okupace, příběh, který nesl celý svůj život na svých bedrech jako kříž na Golgotu. Přidělili mu tehdy na faře mladého kaplana, Němce ze Sudet. Lorenz se jmenoval. Byl to divný, nevzhledný, suchý chlapík s palčivými očima jako jehly, fanaticky oddaný víře, takový až středověký horlivel, jenž zatracoval každého hříšníka až do plamenů pekelných. Farář přičítal tuhle jeho netolerantní, flagelantskou horlivost jeho mládí, hovořil s ním laskavě po mnoho večerů, aby ho naučil smířlivé lásce k bližnímu

a jeho lidským slabostem, jakou venkovský farář k moudrému řízení své farnosti vždycky potřebuje. Vyprávěl mu o lidech z Plánice, každého mu charakterizoval, odkryl mu jeho slabiny, prohřešky, nepravosti proti církvi i světskému řádu. Tři dny poté začalo gestapo zatýkat a farář pochopil, komu to své farníky vydal. Padla na něho hrůza, celé dny a noci se modlil, ale necítil úlevu a smíření, nemohl se zbavit té viny. Celý život se pak bál, že se tato jeho vina provalí, že přijde odněkud Mstítel a Trest, ale nestalo se nic. Kaplan Lorenz odtáhl v posledních dnech války s ustupující německou armádou, zmizel, propadl se do zapomnění, lidé, kteří se vrátili z koncentráku, faráři nic nevyčítali, protože o jeho vině nic nevěděli. Pomalu nacházel znovu klid, zapomínal, žil tiše a pokojně mezi svými věčnými a růžemi. A pak se objevil ten agent... Přišel jako temná noc z pekel uprostřed noci, jako ten dávno už nečekaný Mstítel a Trest... Copak tohle mohl vyprávět farář Blance a soudu? Církvi svaté před smrtí, to ano, ta je milosrdná, dá mu rozhřešení. Ale světské moci se strašlivě bál, zvláště teď po tolika letech vězení, v němž si, jak doufal, odbyl svůj očistec. Už před těmi patnácti lety splatil před světským zákonem svou vinu, proč tedy na něm chtějí, aby se znovu bil v prsa, mrskal, mučil těmi slovy, vyprávěním toho strašného příběhu, jehož se tolik bál a na který se zoufale snažil zapomenout. Ne, to nemohl!

Uhnul tedy nejisté očima, když Blance sliboval:

„Ano pokusím se o to dcero... Jenom se bojím, jestli už nebude pozdě!“

/6/

Jan Zeman seděl na lavici na chodbě soudu a čekal. Doléhal sem k němu přes zavřené dveře

tlumený hluk ze soudní síně, potlesky, projevy souhlasu i pobouření lidí, kteří byli tam kdesi uvnitř a které ještě neznal, břitký, tázavý hlas soudcův, jehož ještě neviděl a patetický hlas farářův, který tam kdesi uvnitř vypovídal.

Teď už věděl, proč se farář učil Kafkovu Legendu o Dveřníkově u dveří Zákona, jak pochopil z toho, co mu Blanka vyprávěla. Velmi se proto na ni zlobil, že šla za ním to Týnského chrámu, kdyby mu o tomto svém úmyslu řekla, nikdy by jí to nedovolil. Nesdílel Blančiny naděje, bylo mu jasné, že farář nemůže od svého úmyslu ustoupit, i kdyby sebevíc chtěl, mlýn událostí už je do sebe vtáhl, roztočil je v divokém, zběsilém víru, z něhož nebylo úniku, cesty nazpátek, nezbývalo, než aby stáli před tímto soudem proti sobě jako nepřátelé a dokončili svou hrdelní při až do toho trpkého konce. Tato prostá pravda se potvrzovala i z útržků farářovy řeči, které sem tlumeně ze soudní síně doléhaly a z nichž Zeman poznal, že tam farář Legendu cituje. Slyšel, jak za častých potlesků říká:

„Zapomene na ostatní Dveřníky, a ten první zde se mu zdá jedinou překážkou, pro kterou nemůže vejít do Zákona ...

...Klne té neblahé náhodě v prvním roce nahlas, později, když zestárne, jen si ještě něco brumlá...

...Zdětinští, a ježto za ta léta, po která zkoumal Dveřníka, poznal i blechy v jeho kožešinovém límci, prosí také ty blechy, aby mu pomohly a přemluvily Dveřníka. Nakonec mu zeslábne zrak, i neví, zda se kolem něho opravdu stmívá, či zda ho jen tak klamou oči...

Vtom se na Zemanem ozval jasný, ironický hlas:

„Krásný text, vidíte? Biblický!“

Zeman prudce zdvihl hlavu a spatřil Pavla Daneše. Bylo to šokující shledání po oněch šesti měsících, kdy ho Zeman naposledy viděl při rekonstrukci v poetické vinárně a kdy ho musel pro-

pustit. Teď tedy stál Daneš znovu proti němu, suverénní, sebejistý, se zlou, mstivou radostí v očích.

„Co vy tu děláte?“

„Přišel jsem jako vy svědčit!“ usmál se s převažující Daněš.

Zeman se ohradil:

„Co vy můžete vědět o Plánici?“

„Možná víc, než si myslíte!“

Usedl vedle něho na lavici, s hranou bodrostí se k němu naklonil:

„Tak vidíte, pane majore, neuplynulo ani půl roku, a už se setkáváme zas... Jenomže vy tu dnes nejste v roli všemocného vyšetřovatele a já tu nejsem v roli bezprávného vězně, se kterým si můžete manipulovat podle nálady.“

Zeman tuhle jeho invektivu ostře odmítl:

„Vy si nemůžete na nic stěžovat, Daneši.“

Daneš mu s klidnou ironií přiznal:

„To ne, to opravdu ne... Jen si myslím, že rány je třeba vracet. Tak vracím.“

„Proto jste v Plánici sbíral na tu rezoluci podpisy proti mně?“

„Možná... Ale možná, že mi šlo víc o spravedlnost, o humanitu, o to, aby měl u nás socialismus konečně lidskou tvář, abychom náš národ, jeho stranu, moudrou kulturu...“

A najednou ztratil svůj uměle udržovaný ironický klid a vyvrhla z něho všecka jeho nenávisť:

„...zbavili takových nevzdělaných pohůnků... polointeligentů... drábů... mrskačů... vši ve Dveřníkově kožešinovém límci... příživnických blech...“

Zeman pobouřeně křikl: „Tak dost!“

Daneš se okamžitě ovládl, medově, s přátelskou laskavostí Zemana varoval:

„Pozor, tady nejsme v cele předběžného zadržení, pane majore... Ale přesto se omlouvám, nechal jsem se trošku unést. To víte, básník, my máme po-

rád osmatřicet pět, přeháníme, znáte to... Poslyšte, vy přece máte rád verše, dovolíte mi malou parafrazi na Villona?

*Majore, už tě nepotěší,
že kádr jsi a z party zdejší.
Tě pozná krk tvůj,
oč je zadek těžší!*

Vtipné, co? Doufám, že jste se neurazil jako já u vás při výslechu. Vy totiž, jak se mi zdá, máte větší smysl pro humor..."

V tu chvíli se otevřely dveře soudní síně a zřízenec zavolal: „Svědék Jan Zeman k výslechu!"

Vstoupil do té rozbouřené, nenávistné místnosti, nevelké, a proto silně přeplněné - a rázem mu bylo jasné, že se vydal na cestu křížovou. Jen tři útrpné ženy tu seděly, aby mu aspoň očima pomohly při tom ukřížování: Blanka, Liduška a jeho matka.

Konečně tedy viděl svého soudce a své občanstvo.

Byla tu divoká směs obrylených, černě či šedivě oblečených intelektuálů s propisovačkami a bloky, možná novinářů, umělců či vědců, vlasatých hippies ve špinavých, otrhaných, propocených džínsech, i zvědavých obyčejných lidí z ulice, mužů i žen, bylo tu horko, násobené vášněmi, vnitřní horečkou a rozčilením, potem, které vydechovaly póry desítek těl, dusno k nedýchání - a tak se mnozí docela bezostyšně ovívali složenými novinami, či si rozepínali své košile a blůzky až na nahé tělo. Jedna z džínsových dívek v pauze věnované Zemanovu příchodu usedla klidně svému mladému, kristovsky zarostlému partnerovi, zřejmě studentovi, na klín, hladově ho líbala a nechala se od něho pod blůzkou hladit po nahém řadru. Strop této místnosti byl nízký, a protože se sedadla pro

občanstvo amfiteatrálně zdvíhala, zdálo se, že lidé jsou tu namačkáni v několika propocených vrstvách pod bílou, přísnou deskou Zákona, která se na ně shora tisní.

Zeman přistoupil ke svědeckému pultíku a ke svému překvapení zjistil, že vedle předsedy senátu seděli jako přísedící inženýr Čadek a profesor Holý. Vlevo pak seděl pobledlý prokurátor Strejček, vpravo plánický farář se svým obhájcem.

Předseda senátu Zemana oslovil:

„Váš občanský průkaz, pane svědku!"

Předseda senátu Jano ta byl zakrslý, suchounký strážník, který se ve svém soudcovském taláru a za svým majestátním stolem téměř ztrácel. Jeho tvář byla úzká a zažloutlá jako starý kancelářský spis, nos špičatý, nervózní, malé vypoulené oči za cvikrem i vysoký, věčně podrážděný či ironický hlas velice připomínaly pokojového ratlíka, jehož místo do psí dečky navlékli do soudcovské černi. „Je zle," pomyslel si Zeman, „v tomhle člověku musím vyvolávat odpor a nepřízeň už se svými sto osmdesáti centimetry a tím, že vypadám jako chlap." A nebylo mu z toho dobře.

Podal soudci beze slova svou občanku. Předseda senátu ji otevřel, nahlédl do ní, pak úředně vyštěkl:

„Jméno, narození, bydliště, povolání?"

Zeman se nadechl, všemi silami ovládl své rozehvění a pevným hlasem řekl:

„Jan Zeman, 1925, Praha 6, Plochá ul. 133, státní zaměstnanec."

V jedné věci se však mýlil: soudce Janota vůbec netrpěl komplexem méněcennosti.

O svém vzhledu totiž nikdy nepřemýšlel, byl celou svou bytostí upnut k zákonu, považoval se „a možná oprávněně" za vynikající kapacitu v oblasti trestního práva a spíše trpěl tím, že mu po léta dávali úkoly neodpovídající jeho úrovni a velikosti, jeho inteligenci, kombinační schopnosti,

logice a gnoseologickému ostrovtipu, že musel řešit jen stovkové přestupky, drobné podvůdky a krádeže, jaké se ani do Černé kroniky nedostanou. Teď konečně dostal příležitost, a cítil se tedy velikým jako onen malý král, jenž nikdy nepoznal většího člověka, než byl sám, protože k němu všichni museli přistupovat po kolenou. Nezáleželo mu na tom, co soudí, ale jak soudí, vyloženě se předváděl soudní síni i novinářům a byl šťasten, když cítil, jak se mu obdivují a jak reagují na jeho právnický elegantní bonmoty. Proto se teď posměšně zeptal:

„Poslyšte, co je to státní zaměstnanec? Vy děláte na bernáku?“

Soudní síň se pobaveně zařechtala, Zeman polkl, aby se ovládl. Už pochopil soudcovu hru o popularitu, po téhle jeho větě mu bylo jasné, že to bude horší, než čekal. Navíc se ještě za ním rozsvítila jakási ostrá světla, rozdrncela se kamera. Spěšně se ohlédl, aby zaregistroval paní redaktorku Neblechovou s kameramanem, kteří zřejmě zaznamenávali tuhle senzačku pro televizi. Pak řekl pevně a jasně:

„Ne! Jsem major československé Bezpečnosti!“

Soudce se ironicky zeptal:

„A které? Státní?“

Nový rozruch v sále. Zeman rázně odpověděl:

„Znám jen jednu Bezpečnost, pane předsedo. Jsem major Sboru národní bezpečnosti.“

„Dobře, jak chcete.“ Přikázal zapisovateli: „Zaprotokolujte to, prosím. A poznamenejte že svědek byl řádně ztotožněn, že jeho totožnost byla ověřena podle občanského průkazu.“

Vrátil Zemanovi občanku a pokračoval:

„Mám za povinnost upozornit vás, pane svědku, že můžete odmítnout výpověď, pokud byste svou výpověď způsobil trestní stíhání sobě nebo osobě vám blízké. Je vám to jasné?“

„Ano.“

„A dále vás chci upozornit, pokud by vaše výpověď byla nepravdivá, dopouštíte se tím trestného činu krivé výpovědi, za což můžete být trestně stíhán. Rozuměl jste tomu?“

„Ano.“

„A nakonec se vás musím zeptat, zda nemáte výhrady ke složení senátu?“

Zeman se podíval na Čadka a na Holého, trochu se usmál.

„Ne.“

„Pokud vás zajímají instituce, které tito dva páni reprezentují: pan inženýr Čadek je tu za K 231 a pan profesor Holý za Klub angažovaných nestraníků. Stačí vám to?“

Zeman přikývl:

„Děkuji.“

„Máte tedy výhrady ke složení senátu?“

„Ne. Má pro mne naopak jednu výhodu: důvěrně se známe. Pana inženýra Čadka jsem totiž zatýkal v roce devatenáct set čtyřicet osm a pana profesora Holého jsem málem zatkl loni.“

Sál se po téhle Zemanově ironické poznámce rozběsnil. Soudce musel dlouze zvonit, než ho zas utišil. Pak Zemana ostře napomenul:

„Nechte si ta extempore, pane svědku, soud není na ně zvědavý. Jste tu proto, abyste odpovídal jen na to, nač budete tázán.“

„Ano, ptejte se, pane předsedo!“

„Vypovězte, jakou jsme měl roli a účast v takzvaných plánických událostech?“

„V roce 1953 jsem na příkaz vyšších složek ministerstva vnitra přijel do Plánice, abych tu vyřešil sérii požárů a sabotáží na družstevním majetku, budovách a zařízeních.“

Tohle byla pro Zemana rutinní záležitost. Vypovídal se strojovou přesností, mechanicky, věcně, bez vzrušení, hodinu po hodině líčil faktografii plánického případu, jako by ho znovu řadil do vy-

šetřovacího spisu. Uvnitř se však s ním dělo něco divného. Ač se tomu bránil sebevíc, hlavou mu opět začal letět překotný, zmatený sled apokalyptických obrazů. Byly vybledlé a žluté jako stará fotografie s hrubým zrnem, ale přitom tak silné, že jejich zvláštní, neskutečné ticho přehlušilo svět kolem něho, dusný, nepřátelsky rozčilený hluk soudní síně, klapot psacích strojů i jeho vlastní monotónní hlas. Viděl znovu žárovky v plechových stínidlech, které vydávaly mdlé a unavené světlo, jaké po desítky let svítilo nad škamnami školáků. Osvětlovaly macbethovskou nehybnou scénu. Při zdi leželi čtyři muži: Mutl, Toman, Babický a Včelák. Kolem nich krvavě skvrny na stěnách i na prošlapané, olejem napuštěné podlaze venkovské školy. A viděl, jak se ve dveřích tísní, strnulí jako sochy, živí: on sám, Žitný, Matys, Šandová, paní řídící, tři členové pátračky. Teď se objevila v přítmi mezi veřejemi Blanka. Její obličej byl nehybný, neplakala, jen němě zírala ke stěně. Ne... ještě nevěřila. Šla kupředu, krok za krokem, jako by se vznášela. Zvedla k sobě Mutlovu tvář, Zeman viděl jen týl jeho bezvládné hlavy a Blančiny žhnoucí, udivené oči. Nemohl ji ničím, ani slovem, ani pohybem, potěšit. Sám stěží zadržoval slzy bolesti a hněvu...

Ostrý, rezavý hlas soudcův ho vrátil do reality:

„Vy jste tedy přesvědčen, pane svědku, že ve vašem tehdejší konání v Plánici bylo všechno v pořádku?“

Zase stál uprostřed hlučící, nesouhlasné soudní síně, stísněné pod nízkým stropem.

I ono džínové děvče se znovu líbalo se svým voušatým studentem. Zřejmě nevypovídal příliš zajímavě. Přinutil se, aby řekl:

„Ano, pane předsedo!“

„A přijel jste vyšetřovat do Plánice na základě udání nebo spíš upozornění, které vám poslal na vnějšek hajný Bosák?“

„Ano, pane předsedo!“

Soudce s velkou ironií poznamenal:

„Tak vidíte, on vám dal tip a vy jste ho pak za to pověsili. Pěkné poděkování.“

Zeman pobouřeně řekl:

„Byl to přece vrah, pane předsedo. Starý konfident gestapa.“

Tohle právě soudce potřeboval od něho slyšet. Zaútočil:

„A jak jste se vlastně dozvěděl o jeho konfidentství?“

„Napřed mne na něho jako na možnost upozornil plukovník Kalina. A pak mi ho potvrdil major Žitný.“

„A jak vám ho potvrdil? Přinesl vám nějaký nezvratný důkaz?“

Zeman po chvíli váhání přiznal:

„Ne, po telefonu.“

Soudní síň vzrušeně zašuměla. Soudce se s hrným údivem zeptal:

„A to vám jako zkušenému kriminalistovi stačilo?“

Zeman řekl pevně:

„Věřil jsem mu!“

„A co vám řekl po tom telefonu?“

Zeman se rozpomínal, ale ta událost mu zřejmě tak utkvěla v hlavě, že formuloval poměrně přesně:

„Bosák je totožný s oním konfidentem, na kterého tě upozornil Kalina. Jedu tam s pátračkou. Budu tě čekat ve dvacet nula nula u hájovny.“

Soudce ho měl tam, kde ho chtěl mít. Začal s útočným zaujetím dedukovat:

„A vy jste tedy jel a vůbec vás nenapadlo, jaká je to zázračná náhoda? Jeden funkcionář StB vám dá tip na konfidenta. Druhý funkcionář StB vám to podezření telefonem potvrdí a okamžitě, bez jakékoliv logiky, je spojí s protistátní činností proti republice. Vy do té hájovny jedete - a opravdu, hledě-

me, jaká zázračná kriminalistická náhoda, jaký zázračný šestý čuchací psí smysl: je tam zraněný hajného syn, který vám po mučení dá další tip: na faru a na faráře, kde se má údajně po svém odchodu z hájovny skrývat onen záhadný agent. Jedete dál, zatknete faráře, mezitím vám postřílejí ve škole čtyři funkcionáře, a vy máte důvod zdvihnout celý kraj, zatýkat, popravovat, vydat řadu vesnic teroru a hrůze..."

Teď už to Zeman nevydržel, vykřikl na soudce:

„To přece není pravda. Jakým právem si tohle vymýšlíte? Co tím chcete říct?“

Soudní síň se pobouřeně rozhučela. Soudce ji rychle utišil, pak chladně, s rozmyslem řekl:

„Otázky tady kladu já, pane svědku. Ale přesto vám na ten váš neoprávněný dotaz odpovím: chci tím říct, že celá ta plánička provokace byla jen šachovou partií Státní bezpečnosti, dobře připravenou a promyšlenou. Já vám ji zrekonstruuji, chcete? V padesátých letech jsou potíže se združstevňováním, rolníkům se nechce do kolchozních robotáren. Kladou odpor, zvláště tam, na Pláničku. A tehdy tam Státní bezpečnost posílá svého placeného provokatéra, aby strhl některé nespokojené rolníky k protistátní činnosti a vzápětí vás, abyste tuto protistátní činnost, kterou vám onen agent i se svými úkryty a přechovávači pochopitelně ohlásil, efektně odhalil. Uděláte to: díky jistě chybě v režii to stojí sice čtyři lidské životy a pak vlastně víc, když střílíte a popravujete, ale to už je detail: když se kácí les, lítají třísky, že ano? Účel je dosaženo, odpor je zlomen, vyděšení rolníci houfně, apaticky jako berani vstupují do JZD ...“

Zeman byl úplně ohromen tím obviněním, zalykal se rozčilením.

„To je přece svinstvo, co tu říkáte, pane předsedo!“

Soudní síň nenávistně zahlučela, teď už to ne-

byli jednotliví zpocení lidé, tisíci se v tom vydýchaném vzduchu pod nízkým stropem, ale kolektivní jediný zlobný tvor, sápadící se mnoha rozevřenými tlamami, žhnoucíma, nenávistnýma očima a rozhořčenými, drásavými pařáty na Zemana. Zeman však hrdě pokračoval:

„...nikdy, ani já, ani Kalina, ani Žitný, jsme se nedopustili ničeno nečestného, něčeho, co by bylo proti zákonům této země!“

Soudce se chladně posmíval:

„Ne? Tak se zatím posaďte. A upozorňuji vás, že na vás podám žalobu pro urážku soudu.“

Hrál si s ním jako kočka s myší a Zeman už v něm dávno neviděl ušlápnutého střízlíka. Tohle byl ve své zlobě a jízlivosti obr. Prikázal:

„Přiveďte svědka Pavla Daneše!“

Pavel Daneš přišel a postavil se ke svědecké přepážce. Zeman usedl stranou, pobledlý, unavený předchozím nervovým vypětím. Po čele a po tvářích mu stékaly čůrky potu. Soudce vyzval Daneše:

„Jméno, rok narození, bydliště, povolání?“

„Pavel Daneš, 1939, Staré Město, Haklova 15, básník.“

Soudce oddrmolil předepsané formule najednou:

„Můžete výpověď odmítnout, pokud byste svou výpovědi způsobil trestní stíhání sobě nebo někomu blízkému. Nepravdivá výpověď je trestná. Máte námitky vůči složení senátu?“

„Ne.“

„Tady, v průvodních spisech tohoto procesu, máme rezoluci, v níž se mnoho plánických občanů staví za plnou rehabilitaci svého faráře. Vy jste sbíral podpisy na tu rezoluci?“

„Ano, pane předsedo!“

„Proč jste to dělal?“

„My básníci a spisovatelé, pane předsedo,“ řekl s patosem Daneš, „jsme byli vždycky svědomím to-

hoto národa. Považujeme za svoji svatou povinnost bít se za čistotu doby, již žijeme, za čistotu morálky, práva, za svobodu myšlení svého lidu, za jeho vymanění z diktatury jediné ideologie, za právo každého člověka svobodně se rozhodnout, kam chce jít a jakou víru chce vyznávat!"

Mnohohlavá hydra v soudní síni začala tleskat, dupat, nadšeně a souhlasně skandovat.

Soudce zvonil, překřikoval ten hluk:

„Klid, nebo dám vyklidit soudní síň. Tohle je přeličení, to není divadlo. Klid!"

Síň se opět utišila, soudce se obrátil na Daneše:

„Jen proto?"

Daneš ukázal velkým gestem na faráře:

„Bylo mi líto tohoto nevinného muže. A chtěl jsem právě na té akci pro něho se odvděčit za to, co jiní udělali pro mne."

„Vysvětlíte to blíž, pane svědku."

A tu Daneš mohl konečně předvést Zemanovi, proč právě on sem přišel svědčit:

„Tady pan major," ukázal na Zemana, „na příkaz plukovníka Kaliny mne vloni zatkl a držel po řadu dní bez rozhodnutí prokurátora v protiprávní vazbě."

„Proč to udělal?"

„Zatkl mne za projev o svobodě umění. Je to všeobecně známo. Psal o tom celý světový tisk."

„A proč vás nakonec přece jen propustil?"

„Pod nátlakem celé naší kulturní fronty. Nejsme už, díkybohu, v padesátých letech, tehdy bych byl dostal, i když jsem se ničím proti zákonům neprovinil, doživotí, jako tady pan farář. Ale přesto mi to stačí. Poznal jsem, co je to československý kriminál a co jsou to ti, kteří ho už od padesátých let ke svým nezákonnostem zneužívají..." Ukázal na Zemana: „Ano, to jsou oni, Zemanové, Kalinové a Žitní, kteří si myslí, že terorem a strachem zlomí tento národ, aby zapomněl na jejich zločiny z padesátých let - třeba například na Plánici."

Soudní síň vybuchla v bouřlivém potlesku bojůvkářů, kteří se k těm, co už v ní byli, ještě neuvěřitelně z chodeb vecpali. Zeman vstal ze své židle, zsinálý, zalykající se tím nenávisným řevem, otřesený. Teď už rozuměl prokurátorovi, který se na něho smutně, bezmocně ze svého místa díval a svým pochmurným, rezignovaným mlčením jako by znovu říkal: „... tohle jsou divné soudy, Honzo... Jsou to těžké hrdelní pře se smrtáky na konci... Ano, na konci těch soudů bývá smrt... Nakonec se vysílíš, přestaneš zápasit, zůstaneš apaticky sedět, uprostřed, obklopen tou zdí... A pak na tebe padne hrozná únava, deprese, tíha... a zastřešíš se ..."

Najednou si uvědomil, že začíná opravdu cítit smrtelnou únavu.

Soudce laskavě Danešovi poděkoval a obrátil se vítězoslavně k Zemanovi:

„Slyšel jste? Jak máme tedy věřit tomu, co jste předtím tvrdil, pane majore? Jak je vidět, se zákonností a jejím dodržováním jste si moc starostí nedělal - tehdy ani nyní!"

Zeman mlčel, najednou neměl sílu na to něco říct, ve spáncích mu pulzovala bolestivě krev, způsobovala mu mráкотné hučení v uších. Žaludek se mu zdvíhal až kamsi do hrdla, zatínal zuby, bál se, že začne zvracet.

V té chvíli se za stolem poroty zdvihl inženýr Čadek a obrátil se na soudce:

„Směl bych taky dostat slovo, pane předsedo?"

„Samozřejmě, každý tu má takové právo!"

Čadek tedy pomalým, nevzrušeným hlasem řekl:

„Myslím, že není všecko pravda, co se tu o Janu Zemanovi říká. Nemám důvod ho hájit, on mne skutečně ve čtyřicátém osmém roce zatýkal. Ale musím prohlásit, že ke mně se vždycky choval korektně a slušně. A zatkl mne tehdy oprávněně, byl jsem na útěku z republiky ve skupině ozbrojených agentů, kteří stříleli... Myslím... že je to čestný člo-

věk... A pak nezapomeňte, že to není příslušník Bezpečnosti státní - je to kriminalista!"

Domluvil, usedl a najednou bylo ticho. Nikdo nečekal, že právě Čadek takhle vystoupí. Ani Zeman ne. I prokurátor Strejček, který celou dobu trpně a se strachem přihlížel parforznímu honu na Zemana, najednou našel odvahu a vyskočil:

„Ano, pane předsedo, jako strážce výkladu zákona v tomto procesu, myslím, že je třeba odlišit plevy od zrna. Každý stát má přece svoji policii a my nemůžeme šmahem zavrhnout všecko, co tato policie při výkonu své funkce jako potlačovací moc toho státu dělala, jinak zničíme i ten stát. Jak můžeme vědět, že i Jan Zeman nebyl oklamán, že tam, v Plánici, nejednal z dobré vůle, ve slepé důvěře ve své nadřizené?"

A dál ho už Zeman neslyšel, jen viděl, jak mluví a mluví, jak replikuje na námítky soudce, jak se sál kolem šklebí a pitvoří podle svého souhlasu či nesouhlasu.

Obraz té podivné, dusné, stísněné soudní síně kolem něho zůstal, ale její hluk zmizel a místo něho slyšel to, co v něm v posledních dnech zaznělo nejsilněji: Kalinův unavený, nemocný hlas.

Náhle do těchto jeho těžkých vzpomínek, zamýšlení, zasáhl soudce, který ho znovu oslovil:

„Tak dobře, pane svědku. Pan inženýr Čadek a pan prokurátor mě přesvědčili. Jestliže odvoláte svá původní prohlášení, která jsme na začátku tohoto procesu zaprotokolovali, jestli se budete distancovat od nezákonnosti Státní bezpečnosti, jestli nám řeknete, že i vy jste byl oklamán a manipulován oním vaším tajemným plukovníkem Kalinou..."

Jak mluvil, Zeman si s úlevou uvědomoval, že se situace pro něho zřejmě Čadkovým a prokurátorem zásahem přece jen změnila, obrátila se k lepšímu, že se zázrakem dostane z oné smrtící samo-

ty, ze sevření těch neviditelných gumových zdí, před nimiž ho prokurátor varoval, že se zbaví té dusivé nevolnosti, úzkosti, deprese a tíhy, která na něj postupně v této soudní sině padla. To cítil, ale ke svému údivu slyšel sám sebe, jak tvrdohlavě, s úpornou silou říká:

„Ne! Nikdy! Je jen jeden Sbor národní bezpečnosti a já jsem jeho příslušník. Co dělal Kalina, dělal jsem i já, z přesvědčení, vědomě, rád, protože jsem nepoznal čestnějšího člověka, než byl on!"

V soudní sině vypukla znovu vřava. Soudce běsnil:

„Tak vy se tedy dobrovolně přiznáváte? Vy se dobrovolně hlásíte k oné organizaci, která po léta zločinně ovládala tento stát na základě konspirace a tajených hesel?"

Zeman se však už našel, rozhodl se, věděl, že neustoupí ani o centimetr. Byl teď ledově chladný a pevný, když soudci i celé té fantazmagorické soudní sině hrdě vmetl do tváře:

„Znám jen jedno heslo, pane předsedo, kterým jsme se my, příslušníci Sboru národní bezpečnosti, po celou dobu jeho existenci řídili. Tím heslem byl život, šťastný, bezpečný život všech lidí této země. Pro něj a pro ni, pro tuto zemi jsme víc jak dvacet let věrně sloužili, zápasili i umírali!"

Domluvil, otočil se a odcházel. Soudce za ním jechel:

„Kam jdete? Proces přece ještě neskončil?"

Zeman už měl zas svůj klid, sílu, důstojnost. Chtělo se mu vykřiknout: Kašlu vám na ten váš proces! Místo toho však lidně a bez velkých emocí řekl:

„Já už tu nemám co dělat!"

Ze soudní síně se stal vroucí a řvoucí kotel. Soudce se opět změnil v bezmocného, suchopárného, kancelářského strážníka, který připomínal spíš pokojového ratlíka, jehož místo do psí dečky oblékli do taláru. Proces se mu vymkl z rukou, fis-

tulovým, přeskakujícím, sípavým hlasem do té vřavy marně vykřikoval a hystericky zvonil:

„Přerušuji řízení... Ne... Odročuji řízení... Slyšíte... Odejděte... Všichni ven... Odročuji!!!!“

*

Zeman vyšel ze strohé soudní chodby, kde už na něj čekaly ony tři tiché, milostiplné, dojaté ženy: matka, Blanka a Liduška. Šel k nim a řekl jim tiše, trochu se studem a omluvou, protože věděl, co je teď všechny po tom, co v soudní síni udělal, čeká.

„Odpusťte mi to... Nemohl jsme jinak ...“

Ony se však nezlobily. Matka mu stiskla ruku, dojatě řekla:

„Dobře Honzíku!“

Liduška ho s dětským nadšením objala, políbila ho na tvář a vzlykla:

„Jsem na tebe hrdá, táto!“

A Blanka ho vzala pod paží a odváděla si ho.

Ze soudní síně se za nimi konečně protlačil zsilný prokurátor, řítil se za nimi chodbou:

„Cos to udělal, Honzo?“ nařikal. „Ty se s zbláznil? Vždyť už do bylo málem vyhraný... tímhle ses úplně zničil...“

Zeman se s těmi svými třemi blízkými ženami, v jejichž prosté lidské odvaze a lásce našel teď svoji ještě větší jistotu a sílu, zastavil a klidně mu vrátil:

„Ne, to je začátek! Teď už rozumím Žitnému. Znáš Halase:

Jen žádný strach,

jen žádný strach,

takovou fugu nezahrál sám Sebastian Bach,

jakou my zahrajem!“

A jeho tvář, když vyšel ze soudní budovy do všední pražské ulice, trochu třeštící ze slunce a toho bláznivého jara, byla už zase rozhodná a klidná.